

Projectenoverzicht 2024/2025

Ontwikkellijnen

- Inclusieve samenleving
- Arbeidsparticipatie
- Opgroeien met een visuele beperking
- Visuele klachten door CVI en NAH
- Vitaliteit en mentale weerbaarheid
- Ouder worden
- Beperking in horen en zien
- Overig

Voorwoord

Met trots presenteren wij het projectenoverzicht 2024-2025 van Kennis Over Zien

In dit projectenoverzicht vind je in één document de ontwikkel- en implementatieprojecten die in 2024 zijn afgerond, in 2024 zijn gestart en de projecten die nog doorlopen in 2025 (en verder). Het zijn allemaal projecten waar één of meerdere partners van Kennis Over Zien aan deelnemen en die uitvoering geven aan het meerjarig deelsectorplan 2023-2026.

Bijdrage aan onze gezamenlijke missie

Voor al de projecten in deze waaier geldt dat ze op enige wijze bijdragen aan onze gezamenlijke missie. Ieder ontwikkelproject gaat uit van een relevante kennisvraag, als eerste stap van de kenniscirkel. Met deze vragen ontwikkelen, verspreiden en passen we kennis toe op het gebied van zorg, onderwijs en participatie van mensen met een visuele beperking. De verscheidenheid in onderwerpen is groot en het type varieert van innovatieve experimenten tot ontwikkeltrajecten of promotietrajecten. Met de implementatieprojecten helpen we de ontwikkelde kennis beter in te bedden in de praktijk.

Deze projectenwaaier is een bijlage bij ons maatschappelijk voortgangsverslag 2024. Hierin lees je meer over Kennis Over Zien en al onze activiteiten.

Toegankelijkheid en vindbaarheid

We hebben weer een stap gezet in toegankelijkheid en bruikbaarheid van de projectenwaaier en de vindbaarheid van projecten. Deze projectenwaaier is ingedeeld naar de ontwikkellijnen die zijn ingezet om met behulp van kennis nog meer impact te maken voor mensen met een visuele beperking. Daarnaast is de waaier volledig getest op digitale toegankelijkheid en voorzien van een gebruiksvriendelijke navigatie. De navigatie werkt het best als je de waaier eerst hebt gedownload. Ook hebben we aan veel elk projecten een aantal trefwoorden op onderwerp toegevoegd.

Wanneer achter een project staat (nieuw) dan gaat het om een project dat nog niet vermeld stond in de voorgaande projectenwaaier. Binnen onze projecten werken we samen met

vele interne en externe partijen. Hierdoor kan er onbedoeld onvolledige of niet de meest actuele informatie zijn opgenomen. Tot slot hebben veel projecten ter verduidelijking een ondertitel.

Veel leesplezier!

Opmerkingen of vragen? Stuur een mail naar info@kennisoverzien.nl

Kennis Over Zien is een samenwerkingsverband van Bartiméus, Koninklijke Visio, Robert Coppes Stichting, Oogvereniging en MaculaVereniging.

Onze gezamenlijke opdracht is: 'het ontwikkelen van 'kennis over zien' én het maximaal inzetten van deze kennis ter bevordering van de best mogelijke zorg én ondersteuning aan mensen met een visuele beperking.

Onze inzet draagt bij aan twee grote maatschappelijke opgaven: een toegankelijke samenleving én het toekomstbestendig maken van zorg en ondersteuning.

info@kennisoverzien.nl
kennisoverzien.nl

Bartiméus: **Visio**

Robert Coppes Stichting

Oogvereniging

 Macula
vereniging

Trefwoordenlijst

Per project zijn trefwoorden toegevoegd. Met ctrl+F kan je de waaier doorzoeken op trefwoord en de bijbehorende projecten vinden.

#Anderstaligen

#Arbeid

#Autisme

#AutoMobiliteit

#Behandeling

#Beperking in horen en zien

#Blind

#Contact

#Communicatie

#CVI

#Diagnostiek

#Doofblind

#Hemianopsie

#Hulpmiddelen

#NAH

#NCL

#Mobiliteit

#Omgeving

#Ontwikkeling

#Opgroeien

#Oriëntatie & Mobiliteit (O&M)

#Ouder worden

#Psychosociaal

#Seksualiteit

#Slechtziend

#Sociale Relaties

#Technologie

#Toegankelijkheid

#VAB

#VVB

#Vitaliteit

#Zeer Slechtziend

#Zelfredzaamheid

#ZEMB

##(Z)EMB

#ZEMVB

##(Z)EMB (Zeer) Ernstig Meervoudig Beperkt

Tip: klik op de projectnaam om er direct naartoe te navigeren.

Inhoud

Voorwoord 3

Trefwoordenlijst 5

Inclusieve samenleving 9

- Buurtsportcoaches 10
- De toegankelijke grafische rekenmachine 11
- Implementatie kennisboekje 'Zo kan ik meedoen' 12
- Inclusief NT2-onderwijs voor NT2-leerders met een visuele beperking 13
- Indoor routebegeleiding 14
- Integraal ontwerpen; zo doe je dat! 15
- Mobiele eyetracking 2.0 16
- One size fits... nobody 17
- Ontwikkelen wiskundige concepten voor braillelezers 18
- Sensory navigation profile 19
- Technologische kennis delen en gebruiken 20
- TouchingMaths+ 21
- Van inclusie agenda naar prestatie 22
- Veilig participeren in druk stedelijk gebied 23
- Visual Awareness XR 24
- VoiceLab jaar 3 25
- Waar loop jij tegen aan? 26

Arbeidsparticipatie 27

- Inclusief Werkgeverschap 28
- ZG in beeld 29

Opgroeien met een visuele beperking 30

- B online brugklassers 31
- B online studenten 32
- EyeParti 33
- Implementatie Active Learning Kind en Jeugd 34
- Kapstok toekomstgerichte Oriëntatie & Mobiliteit 35
- MijnCVI: een serious game voor kinderen met een cerebraal visuele stoornis 36
- Ondersteuning aan gezinnen van kinderen met een zeldzame degeneratieve stofwisselingsziekte JNCL 37
- PLoCC-VI 39
- Podcast Speuren achter de deuren 40
- Praktische vaardigheden in het reguliere onderwijs 41
- Succesvol in Exact 42
- Tactics 43
- Tekenen mee! Een leerweg tekenen voor blinde kinderen 44
- Training kijkstrategie 45
- VR VIPS 46

Inhoud

Visuele klachten door CVI en NAH 47

- (AVIP-C) Assessment of Visual Information Processing Children 48
- Beter testen bij de CVI 49
- Diagnostiek bij NAH-2.0 50
- Doorontwikkeling Zorgpaden Neurovisuele Revalidatie 51
- Generieke Zorgmodules voor mensen met MS met visuele klachten 52
- IC-AVIP-C 53
- Korte screening visuele klachten bij NAH 54
- Lezen bij CVI en NAH 55
- Perimetrische screening op basis van oogvolgbewegingen 56
- Richtlijn behandeling CVI-(Z)EMB 57
- Scangedrag bij hemianopsie: the Next Step 58
- VR4eVR 59
- VSAS-Studie 0-6 60

Vitaliteit en mentale weerbaarheid 61

- Angst bij Mobiliteit door drukker wordend verkeer 62
- Betere diagnostiek = betere zorg 63
- Ik weet niet wat ik niet weet 64
- Ik zie dat ik fitter word 65
- Implementatie Active Learning VMB 66
- LEEV! 67
- Podcast: weet je hoe ik mij voel. Voor jonge blinde kleuters 68
- Robotica 69
- Stepped-care voor depressie en angst bij 18+ 70
- Van onbegrip naar begrip bij ASS 71

Ouder worden 72

- Digitaal doe je samen 73
- Dubbelbeelden bij de ziekte van Parkinson 74
- Kennisbasis bij ouderen 75
- Kletskaart 76

Inhoud

Beperking in horen en zien 77

- Bekijk het eens door een andere bril! 78
- Instrument gebarentaal 79
- Multiparty communicatie bij een beperking in horen én zien 80
- Tactiel Profiel voor (verworven) doofblindheid 81
- TAST: een programma voor verblijfszorg aan mensen met een beperking in horen én zien 82
- Verbeteren toegang tot ZG-zorg voor mensen met een beperking in horen en zien 83
- Zicht op de dubbel zintuiglijke beperking 84

Overige projecten 85

- Auditief profiel 86
- Boeien en binden 87
- Decline in function, now what? 88
- De VQL-6: 6-item vragenlijst visueel gerelateerde kwaliteit leven 89
- Gefundeerde keuzes voor Delano 90
- Implementatie Methodisch werken Triple C 91
- Implementatie Veilige auditieve omgeving 92
- INTENSE – Innovative NeuroTEchNology for SociEty 93
- Kansen voor activering 94
- LACCS Goed leven 95
- Leestraining homonieme hemianopsie 96
- Onderzoek Spreekende Ogen 97
- OptiVist 98
- Selfcare4all 99
- Stepped-care voor mensen met Leeftijdsgebonden Macula Degeneratie en Glaucoom 100
- Treyescan 101
- Voortgangsmetingen voor cliënten in Intensieve Revalidatie 102
- Zicht Op Goed Leven 2.0 103

Inclusieve samenleving

Buurtsportcoaches

Deskundigheidsbevordering buurtsportcoaches

Samenvatting

Dit project bevordert de deskundigheid van buurtsportcoaches over het begeleiden van mensen met een visuele beperking naar reguliere sportverenigingen. Het project maakt onderdeel uit van een breder initiatief “Zichtbaar Sportief” dat aan de hand van een routekaart werkt om de sportparticipatie van mensen met een visuele beperking te vergroten.

Resultaten en impact

- Meer deskundigheid over sporten met een visuele beperking onder buurtsportcoaches en regio-coördinatoren aangepast sporten.
- Meer mensen met een visuele beperking kunnen een sport beoefenen die zij willen (inclusief sporten).
- Meer kwalitatief sportaanbod is in de eigen woonomgeving.
- Meer mensen met een visuele beperking kunnen bij een (reguliere of multi-)sportvereniging een sport beoefenen die zij willen (inclusief sporten) en waar zij blij van worden omdat er meer kwalitatief sportaanbod is in de eigen woonomgeving.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Kennis Over Zien, Gehandicaptensport Nederland
- **Financiering:** Kennis Over Zien, Bartiméus Fonds
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Chris Quartey, c.quartey@gehandicaptensport.nl

De toegankelijke grafische rekenmachine

Samenvatting

Bij de exacte vakken in het voortgezet onderwijs (havo en vwo) maken leerlingen intensief gebruik van een zogeheten grafische rekenmachine. Er bestaat echter geen grafische rekenmachine waarmee een slechtziende of blinde leerling volledig zelfstandig kan werken. Dit is een reden waarom leerlingen met een visuele beperking minder vaak exacte vakken kiezen dan hun ziende klasgenoten. Daarmee lopen zij kansen mis, want er is veel vraag naar technisch opgeleid personeel. Er zijn grafische rekenmachines of soortgelijke online applicaties beschikbaar, die wel in de buurt komen van een voor deze groep toegankelijke rekenmachine. In dit project wordt de meest kansrijke hiervan geoptimaliseerd, in samenspraak met de leverancier. Ook werken we nauw samen met de eindgebruikers; leerlingen gaan de tussenproducten veelvuldig testen en evalueren. Omdat exacte vakken vaak minder afhankelijk zijn van taal, betreft het project ook leerlingen en ervaren wiskunde-leerkrachten uit Duitsland, Australië en de Verenigde Staten.

Resultaten en impact

- Exacte vakken worden makkelijker en beter toegankelijk voor blinde/slechtziende kinderen en volwassenen.
- Een toegankelijke grafische rekenmachine voor leerlingen met een visuele beperking in het voortgezet onderwijs.
- Onderzoeksrapport obv PvE.
- Contract met partner.
- Trainingsplan.
- Trainingen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Dedicon, Statewide Vision Resource Centre (Melbourne), American Printing House, Blista (Marburg)
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 4 jaar, 5 maanden
- **Projectleider:** Evert Rasing, evertrasing@visio.org

Implementatie kennisboekje ‘Zo kan ik meedoen’

Dit boek helpt zorgprofessionals om zelfredzaamheid met cliënten te onderzoeken

Samenvatting

‘Zo kan ik meedoen’ (Pietersen, Rijneveld & Starreveld, 2021) is een boekje dat medewerkers ondersteunt in de omgang met cliënten met een visuele en verstandelijke beperking. Dit boek bevat handreikingen om de zelfredzaamheid te bevorderen. Niet zoals het moet, maar zoals het kan. Passend bij de ontwikkelingsmogelijkheden en levensfase, eigen wensen, behoeftes en leefomstandigheden. Zelf dingen doen geeft zelfvertrouwen, biedt onafhankelijkheid en geeft een gevoel van vrijheid. We nemen het onderwerp zelfredzaamheid ter hand en gaan kijken waar het onderwerp met ondersteuning van de aanwezige kennis zoals het boek een actieve plek kan krijgen binnen de cliëntenzorg.

Resultaten en impact

- Leer- en achtergrondmaterialen van ‘Zo kan ik meedoen’ zijn beschikbaar voor de zorgprofessionals.
- Zorgprofessionals binnen dagbesteding en wonen in de klantgroep VMB kunnen een training krijgen om meer bewust te worden hoe de cliënt zoveel mogelijk zelfstandig te laten functioneren in het dagelijks leven binnen zijn mogelijkheden. Variërend van ‘veters strikken’ of ‘rits sluiten’ tot ‘koken’.
- Door de bijbehorende praktische vaardighedenlijst krijgt de cliëntbegeleider/gedragsdeskundige inzicht op de dagelijkse ADL-vaardigheden van de cliënt en kan men op clientniveau doelen stellen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 4 maanden
- **Projectleider:** Mischa Thiers-Danen, mdanen@bartimeus.nl

Inclusief NT2-onderwijs voor NT2-leerders met een visuele beperking

Tools voor docenten voor betere begeleiding van NT2-leerders

Samenvatting

Voor migranten met een visuele beperking die het Nederlands als tweede taal (NT2) leren is het volgen van goed NT2-onderwijs lastig. De voornaamste reden hiervoor is dat er bij docenten NT2, en bij het NT2-onderwijs betrokken instanties (gemeentes, taal-aanbieders), onvoldoende kennis aanwezig is over de moeilijkheden en kansen die zich voordoen bij het tweedetaalleren van deze doelgroep. Dit project bestaat uit een literatuur-onderzoek en praktijkonderzoek waarmee wordt beoogd kennis te vergroten over (N)T2-leren met een visuele beperking, en in het verlengde hiervan de kwaliteit en toegang tot het NT2-onderwijs te vergroten. In het onderzoek wordt de taalverwerving van, en effectieve taaldidactieken aan, NT2-leerders met een visuele beperking in kaart gebracht, alsmede de huidige ervaringen, wensen en behoeften van deze leerders in het NT2-onderwijs.

Resultaten en impact

- Betere begeleiding van migranten met een visuele beperking in hun leerproces van de taal geeft hen meer kansen op goede aansluiting/integratie in de Nederlandse samenleving, waaronder betere kansen op een (betaalde) baan.
- Publicatie van literatuuronderzoek via online-omgeving (Tijdschrift Les online omgeving of Kennisrotonde van Nationaal Regie-orgaan onderwijsonderzoek).
- Publicatie van praktijkonderzoek via vakblad voor NT2-docenten (Tijdschrift Les).
- Folder voor docenten NT2 en bij het onderwijs betrokken instanties met didactische tips en verwijzingen naar publicaties literatuur-onderzoek en praktijkonderzoek.
- Verspreiding van folder onder docenten NT2 en bij het onderwijs betrokken instanties.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, VU-NT2 Research, Koninklijke Visio, Oogvereniging (Steunpunt migranten), klankbordgroepleden van gemeente Amsterdam, Stichting Lezen en Schrijven, Master Toegepaste taalwetenschappen
- **Financiering:** Expertisemiddelen
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Camille Welie, ivbenten@bartimeus.nl

Indoor routebegeleiding

Ontwerprichtlijn voor indoor routegeleiding

Samenvatting

We maken een eerste versie van een richtlijn voor indoor routegeleiding omdat het helpt (openbare) gebouwen toegankelijker te maken. Dit project heeft ook meerwaarde voor iedereen die moeite heeft met navigeren en oriënteren binnen gebouwen. Een richtlijn voor indoor routegeleiding zou voor zowel de adviseurs, ontwerpers, bouwers en gebouw-eigenaren houvast moeten bieden voor het eenduidig toepassen van routegeleiding in de binnenruimte.

Resultaten en impact

- Betere toegankelijkheid van (openbare) gebouwen.
- Behoeftte en eisenonderzoek.
- Literatuuronderzoek.
- Conceptrichtlijn.
- Gebruikersonderzoek.
- Richtlijn indoor routegeleiding.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal, Bartiméus Fonds
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Jules Dautzenberg, julesdautzenberg@visio.org

Integraal ontwerpen; zo doe je dat!

Samenvatting

De openbare ruimte is nog lang niet toegankelijk voor mensen met een visuele beperking. Het begrip ‘toegankelijkheid’ wordt in het ontwerpen van openbare ruimten steeds vaker genoemd, maar wat dat concreet inhoudt is nog onduidelijk. De wil om toegankelijk te zijn is er inmiddels (vaak) wel, maar de kennis ontbreekt wat het is en hoe je toegankelijkheid kan opnemen in het ontwerp. Het probleem: zonder deze kennis kan integrale toegankelijkheid niet worden meegenomen in het ontwerp en blijft het in het beste geval behelpen met (achteraf aangebrachte en daardoor dure) speciale aanpassingen of in het slechtste geval een ontoegankelijke ruimte. In het project willen we kennissessies (online webinars, fysieke bijeenkomsten, etc) ontwikkelen die bijdragen aan het vergroten van kennis omtrent visuele toegankelijkheid. Er worden tools ontwikkeld die herhaaldelijk te gebruiken zijn bij een brede groep stakeholders. Doel is om vooraan in proces aan te haken zodat aanpassingen achteraf niet nodig zijn.

Resultaten en impact

- Het maatschappelijke doel is dat openbare ruimtes en gebouwen bruikbaar zijn voor mensen met én zonder een visuele beperking, zonder dat daarvoor (achteraf) exclusieve aanpassingen gedaan hoeven worden. Om dat te bereiken is het projectdoel te zorgen dat de kennis omtrent (visuele) toegankelijkheid vanaf het begin van het ontwerpproces meegenomen wordt.
- Bewustwording over toegankelijk design.
- Realiseren middelen voor diverse stakeholders (webinars, filmpje, etc).
- Een centraal verhaal creëren voor adviseurs toegankelijkheid om hun visie en advies in begrijpelijke taal extern te communiceren.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Universiteit Utrecht
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Marloes Hagemans, marloeshagemans@visio.org

Mobiele eyetracking 2.0

Onderzoeken/vaststellen of de nieuwe eyetracker gebruiksvriendelijker is en ook geschikt is voor het beoordelen van veilige mobiliteit

Samenvatting

Veilig lopen, fietsen of autorijden is een uitdaging voor veel mensen met een visuele beperking, zeker als de visuele omgeving complex is door verschillende stratelementen en andere verkeersdeelnemers. Juist in complexe situaties is mobiliteit moeilijk te beoordelen. De introductie van een mobiele eyetracker in 2018 heeft geholpen de beoordeling te verbeteren. Maar de drempel om dit hulpmiddel te gebruiken blijkt vrij hoog. Recent is een nieuwe mobiele eyetracker op de markt gekomen, waarvan de gebruiksvriendelijkheid veel hoger lijkt. Op basis van de specificaties is de oude eyetracker beter dan de nieuwe, maar het is onduidelijk of dat een probleem is voor het doel waarvoor behandelaars het instrument willen inzetten. Dit project wil uitzoeken voor welke taken welke van de eyetrackers het meest geschikt is. Welke richtlijnen zijn nodig voor opnames door een eyetracker? Met de opbrengsten van het project kan uiteindelijk de mobiliteitstraining worden verbeterd.

Resultaten en impact

- Verbetering revalidatie voor cliënten met een mobiliteitsvraag als gevolg van een aangedaan gezichtsveld of waarbij de oorzaak van de mobiliteitsvraag onduidelijk is.
- Vaststelling of de nieuwe eyetracker gebruiksvriendelijker is en ook geschikt is voor het beoordelen van veilige mobiliteit.
- Richtlijnen die helpen bij het beoordelen van een opname.
- Onderzoeksverslag privacy.
- Overzicht gebruiksvriendelijkheid van de eyetrackers.
- Leidraad wat er besproken moet worden door behandelaar met client.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Universiteit Utrecht
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 3 jaar, 5 maanden
- **Projectleider:** Jan Koopman, jankoopman@visio.org

One size fits... nobody

Ontwikkeling prototype digitale module zodat cliënten door zelfstudie kunnen leren in hun eigen stijl

Samenvatting

Op het kennisportaal van Visio is veel zelfstudie materiaal aanwezig. Het probleem is dat er hiermee maar één manier van leren wordt aangeboden. De ene cliënt zal zich hiermee uitstekend kunnen redden en anderen haken waarschijnlijk af omdat de leerstijl niet overeenkomt. Met dit project is de wens (en tevens uitdaging) om een digitale module te ontwikkelen die passend is voor de verschillende leerstijlen. De scope van het project is de doelgroep die aan de slag wil gaan met het gebruik van de iPhone.

Resultaten en impact

- Blinde en slechtziende mensen kunnen zelfstandig, uitgaande van eigen regie, aan de slag met het aanleren van vaardigheden (zoals hier het gebruik van de iPhone) zonder zich direct aan te hoeven melden als cliënt.
- Blinde en slechtziende mensen kunnen, op basis van hun persoonlijke leerstijl, de iPhone leren gebruiken met een digitale module waarbij live ondersteuning tot de mogelijkheden behoort.
- Een prototype van een digitale module iPhone leren.
- Het definitieve prototype: iPhone WhatsApp-training v1 en v2 (pdf-bestanden).
- De presentatie 'Resultaten One size fits... nobody project' (powerpointbestand). Deze presentatie bevat ook de link naar de tussentijdse rapporten van de
  - Empathize
  - Define en ideate
  - Prototype en testfases (pdf-bestanden).

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Oogvereniging
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 3 maanden
- **Projectleider:** Meilissa Tibosch, meilissatibosch@visio.org

Ontwikkelen wiskundige concepten voor braillelezers

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in cruciale kenmerken van een cf-model voor braillelezers die wiskundeonderwijs volgen. Uiteindelijk zal dit project ertoe leiden dat méér braillelezers het vak wiskunde en vaker de zwaardere variant, wiskunde B, kiezen. Daardoor zullen ze meer keuzemogelijkheden hebben voor een vervolgopleiding.

Resultaten en impact

- Meer mogelijkheden om op een HBO/ Universitair niveau exacte vakken te volgen/ studeren.
- Document handvatten en instructies voor gebruikers.
- Een wetenschappelijk artikel.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Universiteit Utrecht, Erasmus MC, Universite Paris 8, Fontys Hogeschool
- **Financiering:** ZonMw gesloten ronde
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Annemiek van Leendert, annemiekleendert@visio.org

Sensory navigation profile

Hulpmiddel ter ondersteuning van de training Oriëntatie & Mobiliteit

Samenvatting

Elke dag navigeren we door de wereld om ons heen. Zelfs zonder visuele beperking is dat niet altijd makkelijk. Daarom krijgen personen met een visuele beperking vaak oriëntatie- en mobiliteitstraining om het navigeren te vergemakkelijken met andere zintuigen, zoals horen en voelen. Een training op maat werkt het beste, maar evidence-based richtlijnen hiervoor ontbreken.

Resultaten en impact

- Om deze richtlijnen te ontwikkelen richt het project zich op de volgende stappen:
- Meer zelfstandigheid en zelfredzaamheid door betere mobiliteit.
  - Meer zelfvertrouwen door betere mobiliteit.
  - Het ontwikkelen van een vragenlijst voor een gepersonaliseerd sensorisch (=zintuiglijk) navigatieprofiel. Deze lijst meet welke zintuigen mensen kunnen en graag willen gebruiken voor navigatie.
  - Het onderzoeken welke type zintuigelijke signalen – intern (bv. beweging), extern (bv. geluid) en technologisch (bv. een app) – mensen succesvol gebruiken bij het navigeren.
  - Uitzoeken hoe het navigatieprofiel de zintuigelijke signalen – die succesvol gebruikt worden tijdens navigatie – kan voorspellen. De bevindingen kunnen direct geïmplementeerd worden in mobiliteitstrainingen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Universiteit Utrecht, Robert Coppes Stichting, Koninklijke Visio
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Krista Overvliet, Dominique Blokland, lbloemheuvel@bartimeus.nl

Technologische kennis delen en gebruiken

Verspreiden van kennis over technologie om door gerichte inzet van technologie de kwaliteit van leven van de doelgroep te verbeteren

Samenvatting

Visio heeft veel kennis over en ervaring met technologie en technologische producten die het welzijn en de mogelijkheden van cliënten en leerlingen met een visuele en (zeer ernstige) verstandelijke beperking bevorderen. Deze kennis lijkt maar beperkt bij EMB cliënten en leerlingen terecht te komen. De ervaring leert dat juist deze groep mensen veel baat kan hebben bij de inzet van technologie zodat ze meer in staat zijn mee te doen: zelfstandig muziek te kiezen en te luisteren, contact te hebben met hun familie en groepsgenoten, een leuke vrijetijdsbesteding te hebben, etc. Met dit project willen we helder krijgen waarom kennis over technologie onvoldoende op de goede plek terecht komt en duidelijk krijgen op welke manier deze kennis wel bij de genoemde groep kan komen. In dit project richten we ons specifiek op het verspreiden van kennis over technologie, omdat gerichte inzet van technologie de kwaliteit van leven van de doelgroep enorm kan verbeteren.

Resultaten en impact

- Verbeterde kwaliteit van leven door inzet technologie voor de doelgroep.
- Er is duidelijk waarom kennis over technologie niet of onvoldoende bij cliënten en leerlingen met een (zeer ernstige) meervoudige beperking terecht komt. En er is duidelijk op welke manier deze kennis wel bij hen kan komen. Met deze kennis worden aanbevelingen gedaan om in een vervolg aanvraag met de aanbevelingen aan de slag te gaan.
- Vragenlijsten opgesteld.
- Observaties voltooid.
- Aanbevelingen opgesteld.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, RUG, 's Heerenloo, Hanzehogeschool Groningen
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar, 11 maanden
- **Projectleider:** Ingen Kok, ingenkok@visio.org

TouchingMaths+

Samenvatting

TouchingMaths+ is een internationaal EU-project met als doel een Extended Mathematics Core Curriculum (EMCC) te ontwikkelen voor wiskundige vergelijkingen, grafieken en programmeren voor braillelezers. De centrale vragen die we tijdens het project gaan behandelen zijn: Hoe kunnen we de vaardigheden en kennis van wiskundeleraren en brailleprofessionals verbeteren? Hoe kunnen we aanpassingen maken aan het bestaande curriculum die de wiskundige kennis toegankelijker maken voor braillelezers? Kunnen we het wiskundeonderwijs inclusiever maken voor alle leerlingen?

Resultaten en impact

- Analyse van de MCC's van de partnerlanden met betrekking tot de drie geselecteerde thema's.
- Een uitgebreid wiskunde curriculum gericht op de drie geselecteerde onderwerpen.
- Een handleiding voor brailleprofessionals.
- Training voor brailleprofessionals.
- Aanpassingen van onderwijsaanpak en instructiemateriaal in de wiskunde.
- Een handleiding voor wiskundeleraren.
- Training voor wiskundeleraren.
- Aanbevelingsrapport voor EMCC-methodiek.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, SPSM – Sweden, Statped – Norway
- **Financiering:** Funded by the EU, Erasmus+
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Biljana Volchevska, biljanavolchevska@visio.org

Van inclusie agenda naar prestatie

Coaching gemeenten met de inclusie agenda en hoe deze te concretiseren

Samenvatting

In Nederland staat inclusie veelvuldig op de agenda bij gemeenten, maar weten ze vaak niet goed waar te beginnen om echt toegankelijk te worden. Er worden zeker goede acties verricht op het gebied van integrale toegankelijkheid, maar dit zijn veelal lokale initiatieven op deelaspecten. De samenhang tussen acties en initiatieven ontbreekt, evenals een overkoepelende visie en richtlijn. Onze zuiderburen hebben om dit te verbeteren een handleiding gemaakt met de titel 'Naar een toegankelijke gemeente – Leidraad voor een kwaliteitsvol beleid'. Deze handleiding beschrijft uitgangspunten om werk te maken van toegankelijkheid. In dit project wordt onderzocht hoe effectief deze leidraad in België en of deze bruikbaar is en/of gemaakt kan worden om als leidraad voor Nederlandse gemeenten te dienen.

Resultaten en impact

- Kennis bundeling vanuit alle toegankelijkheids-perspectieven – leersessies.
- Een module om de inclusie agenda te scannen en te optimaliseren. Een duidelijk kader met uitgangspunten hoe integrale toegankelijkheid op gemeentelijk niveau aangepakt kan worden.
- Module bij 10-15 gemeenten uitgevoerd, voor het opzetten van de inclusie agenda met integrale toegankelijkheid als basisvisie.
- Samenwerkingsafspraken met andere spelers op het terrein van inclusie.
- Universele kwaliteit en eenduidigheid bij gemeenten zodat openbare ruimtes goed toegankelijk worden /zijn voor de doelgroep.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Oogvereniging, Macula Vereniging
- **Financiering:** Visio Foundation; ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Frouck de Boer, frouckdeboer@visio.org

Veilig participeren in druk stedelijk gebied

Samenvatting

Dit project heeft primair als doel om alle mensen in Nederland te kunnen laten deelnemen aan complexe verkeerssituaties. Door onze bijzondere focus op mensen met visuele beperkingen zal met name voor deze groep mensen de verkeersparticipatie significant worden vergroot. Hieruit volgt dat ook de participatie en zelfstandigheid vergroot kan worden. Meedoen kan alleen als je er veilig kan komen.

Resultaten en impact

- Vanuit de brede onderzoeksfase zijn kaders opgesteld en oplossingsrichtingen gekozen. Deze oplossingsrichtingen, zoals bijvoorbeeld aangelegde gidslijnen met nadruk op attentiewaarde, concretiseren we nu voor vervolgstappen. We richten ons daarbij op potentiële effectiviteit, haalbaarheid en schaalbaarheid.
- Er is een – door de visuele branche gedragen – oplossing ontwikkeld die eenduidig op de beschreven verkeerssituaties toegepast kan worden om deze meer toegankelijk te maken.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus
- **Financiering:** Visio Foundation, Bartiméus Fonds
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Anjuli de Geest, anjulidegeest@visio.org

Visual Awareness XR

Ontwikkeling van een app die het ervaren van de meest voorkomende visuele beperkingen mogelijk maakt

Samenvatting

Visio gebruikt XR-technologie om zorg-professionals en anderen een visuele beperking te laten ervaren. De huidige app (Tengo Baja) is echter onbetrouwbaar en beperkt. Daarom is er behoefte aan een eigen, duurzame XR-applicatie, die stabiliteit en extra functies biedt en breed inzetbaar is binnen de sector.

Resultaten en impact

- Ontwikkelen van app met mogelijkheid om: keuze om oogaandoeningen te simuleren, informatie over de oogaandoeningen te lezen en informatie over hoe de branche ondersteuning kan bieden.
- Het besef van de impact van een visuele beperking op iemands leven komt pas echt tot stand wanneer men het zelf heeft ervaren. Men beseft pas echt de impact van een visuele beperking op het leven wanneer men het zelf heeft ervaren. Situaties zoals het lezen van de krant met ernstige centrale uitval, of het smeren van een broodje met een kokerzicht van slechts 5 graden, dragen niet alleen bij aan begrip en bewustzijn, maar stimuleren ook het bedenken van mogelijke oplossingen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar, 1 maand
- **Projectleider:** Michiel Vissers, michielvissers@visio.org

VoiceLab jaar 3

Uitbreiding van mogelijkheden door voice

Samenvatting

In het VoiceLab project worden de mogelijkheden van spraak gestuurde diensten (voice) voor blinde en slechtziende mensen onderzocht. Gedurende 3 jaar (2022, 2023 en 2024) is er 'VoiceLab'. In jaar 1 is de gekozen voice-omgeving verder doorontwikkeld, zodat deze gebruikt zou kunnen worden voor onderzoek in jaar 2. In jaar twee worden er voice-apps gebouwd als experiment (proof of concepts) voor de verschillende domeinen van Visio. Daarmee wil het projectteam samen met blinde en slechtziende eindgebruikers onderzoeken en vaststellen of spraak gestuurde diensten een gewenst en bruikbaar kanaal zijn voor de doelgroep/ cliënten. En geeft het projectteam advies aan de organisatie over het inzetten van voice als een nieuw en toegankelijk communicatiekanaal.

Resultaten en impact

- De kansen en (on)mogelijkheden van het gebruik van spraak gestuurde diensten door onze doelgroep zijn in kaart.
- De meerwaarde van voice apps voor de doelgroep is onderzocht.
- Artikel tips-mogelijkheden toegankelijk maken voice in media.
- Artikel ontwikkelapps voice in media.
- Voorstel techniek + leverancier voice inrichting eigen omgeving.
- Voorstel management meerwaarde voice.
- Uitbreiding mogelijkheden voor organisaties om producten d.m.v. voice aan te bieden/ te ondersteunen en daarmee toegankelijker te maken voor cliënten.
- Het gebruik van spraakgestuurde diensten verruimt de zelfstandigheid en participatie van mensen met een visuele beperking.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Timon van Hasselt, timonvanhasselt@visio.org

Waar loop jij tegen aan?

Onderzoek welke hulpvragen/problemen er bij de doelgroep zijn over visuele fysieke toegankelijkheid

Samenvatting

Het project onderzoekt waar mensen met een visuele beperking (fysiek) tegenaan lopen, onderzoeken en te prioriteren welke kennis nodig is of ontwikkeld moet worden om een meerjaren kennis agenda op te stellen.

Resultaten en impact

- Inzicht Visuele Fysieke Toegankelijkheid waardoor gericht gestuurd kan worden op dat wat daadwerkelijk belangrijk gevonden wordt door onze doelgroep en de stakeholders. Met dit inzicht weten we als KOZ waar we aan moeten werken om de toegankelijkheid van de fysieke omgeving voor mensen met een visuele beperking te vergroten.
- Onderzoeksverslag onderzoeksmethodiek & wervingsplan.
- Onderzoeksverslag + prioritering doelgroep visuele beperking.
- Onderzoeksverslag stakeholders.
- Onderzoeksverslag visionairs.
- Eindrapportage behoeften en knelpunten.
- Vertaling resultaten onderzoek naar kennisdeling.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Oogvereniging, Macula Vereniging, Movisie, Universiteit Utrecht
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar, 2 maanden
- **Projectleider:** Jacqueline Looijen, jacquelinelooijen@visio.org

Arbeidsparticipatie

Inclusief Werkgeverschap

Ophalen wat werkgevers moeten doen om inclusief te worden en te zijn ten aanzien van jongeren met een (visuele) beperking

Samenvatting

Doelstelling van het project is de bewustwording, betrokkenheid te vergroten en te komen tot concrete acties van werkgevers op het thema inclusief werkgeverschap, in het bijzonder voor jongeren met een visuele beperking.

Resultaten en impact

- 10-15 verhalen met ervaringen, ambities en plannen opgehaald.
- Artikel: verdieping op Nivel onderzoek.
- Artikel: waardierend onderzoek door jongeren.
- Vlogs, publicaties, filmpjes voor dienstverlening en extern.
- Mogelijkheden bij werkgevers en jongeren. Een aantal heeft een baan overgehouden door participatie aan dit project.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Oogvereniging
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar, 8 maanden
- **Projectleider:** Gabriele Schoen, gabrieschoen@visio.org

ZG in beeld

Promotie onderzoek arbeidsparticipatie VAB

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich op de arbeidsparticipatie en onderwijsloopbaan van mensen met een visuele beperking. Het bijzondere van dit onderzoeksproject is dat het gebruik maakt van publieke CBS data (big data). Het onderzoek biedt inzicht in de huidige arbeidsparticipatie van mensen met een visuele beperking, de bestaande knelpunten en de onderliggende oorzaken voor verschillende subpopulaties. Bij het onderzoek worden vele stakeholders betrokken en behandelt ook het beleid gericht op arbeidsparticipatie van mensen met een visuele beperking. Met dit onderzoek laten we de kennis over een inclusieve arbeidsmarkt groeien.

Resultaten en impact

- Duurzame bijdrage aan het verbeteren van de arbeidsparticipatie van mensen met een visuele beperking in Nederland.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Vrije Universiteit, Deelkracht, Kennis Over Zien
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Amsterdam Center for Learning Analytics (ACLA), Bartiméus Fonds
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 5 jaar
- **Projectleider:** Eline Heppe, e.heppe@kentalis.nl

Opgroeien met een visuele beperking

B online brugklassers

Ontwikkeling serie podcasts om begeleiders en deelnemers te ondersteunen bij de B Online groepen

Samenvatting

Doel van dit project is om jongeren vaardiger maken wat betreft hun sociale vaardigheden en puberteitstaken in relatie tot hun visuele beperking en de overstap naar de brugklas.

Jongeren in de brugklas staan voor een grote opgave. Ze worden meer zelfstandig, invloed van leeftijdsgenoten wordt belangrijker dan die van ouders en andere volwassenen. Juist voor jongeren met een visuele beperking vraagt dit meer van hun sociale vaardigheden. In de B online bijeenkomsten bespreken de jongeren met elkaar successen en uitdagingen rondom thema's als groepscultuur, aansluiten bij leeftijdgenoten, puberteitszaken etc. De jongeren geven elkaar tips en versterken op deze manier zichzelf en de ander, onder leiding van een begeleider.

Resultaten en impact

- In 12 modules worden thema's/werkvormen/ podcast aangeboden om de gesprekken online vorm te geven.
- Handvatten voor online gesprekken.
- Naast deze online bijeenkomsten is er twee keer een fysieke bijeenkomst om elkaar te ontmoeten en vaardigheden te oefenen met betrekking tot zelfredzaamheid.
- Ook voor ouders is er halverwege het jaar een online oudergesprek over de opvoeding van hun puber en vragen die zij daarover hebben.
- Voor deelnemers: kans om lotgenoten te leren kennen en duurzame contacten te leggen. Voor mensen met een visuele beperking is het lastig contacten te leggen, deze kans heeft grote impact op hun mentale welzijn en ontwikkeling van sociale vaardigheden.
- Voor coach gesprekken: beter inzicht om de groepen te leiden en beter vorm te geven
- Voor ouders: handvatten in de begeleiding/ opvoeding van hun kind.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** Bartiméus Klantgroep Kind en Jeugd
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Marinka Romijn, Annet Veldman, foudelansink@bartimeus.nl

B online studenten

Bijeenkomsten voor jongeren met een visuele beperking waarbij zij hun sociale contacten kunnen uitbreiden en leren te communiceren over hun visuele beperking

Samenvatting

In de maandelijkse B online bijeenkomsten bespreken de studenten met elkaar successen en uitdagingen rondom thema's als vriendschappen, relaties, sociaal netwerk, hulpmiddelen, opleiding etc. De jongeren geven elkaar tips en versterken op deze manier zichzelf en de ander, onder leiding van een begeleider/coach.

Er is ieder jaar een fysieke bijeenkomst waarbij ontmoeting centraal staat en het oefenen van vaardigheden t.b.v. de zelfredzaamheid.

Resultaten en impact

- De student/jongere leert te verwoorden wat zijn/haar visuele beperking betekent voor zijn/haar studie aan MBO/HBO/WO.
- De jongere deelt ervaringen met andere studenten met een visuele beperking. Zij delen successen en tegenvallers en voelen erkenning en steun.
- De jongere leert thema's te bespreken uit het dagelijks leven, zoals: mobiliteit, energiebalans, vriendschappen, relaties, sociaal netwerk, zelfstandigheid. De jongeren leren hierdoor van elkaars ervaringen en geven elkaar adviezen. Ook brengen zijzelf vragen en ervaringen in.
- De jongeren steunen elkaar met het zetten van nieuwe stappen in de jongvolwassenheid.
- De jongere ontwikkelt autonomie; reflecteren op eigen handelen, grenzen stellen, eigen keuzes maken, eigenwaarde en eigenheid.
- Betere mentale weerbaarheid door gevoel van steun van andere lotgenoten bij uitdagingen uitbreiding sociaal netwerk/relaties.
- Opdoen sociale contacten in groep deelnemers.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** Bartiméus Klantgroep Kind en Jeugd
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Marinka Romijn, Annet Veldman, foudelelansink@bartimeus.nl

EyeParti

Ontwikkeling van de meetmethoden ZEMVB. Ons doel is om de deelname van de doelgroep te ondersteunen door een nieuw repertoire aan technische oplossingen te ontwikkelen en te testen gebaseerd op mobiele eye-tracking voor het beoordelen van functioneel zicht

Samenvatting

Binnen het project EyeParti is het doel het verbeteren van het inzicht in de visuele vermogens van mensen met een visuele, (zeer) ernstige verstandelijke en eventueel ook motorische beperking (VZEVMB). Dit maakt het vervolgens mogelijk om ook de ondersteuning van participatie van de doelgroep te verbeteren. Het projectteam wil nieuwe combinaties van meet- en analyse-methoden – primair gebaseerd op oogbewegingsregistratie – ontwikkelen om het functionele zien van mensen met VZEVMB vast te stellen. EyeParti is een bijzonder project, omdat het meetmethodes wil ontwikkelen voor een groep mensen waarvoor nog eigenlijk nauwelijks bruikbare methoden beschikbaar zijn.

Resultaten en impact

- Het ontwikkelen van meetmethodes voor mensen met VZEVMB.
- Methodes voor het beoordeling van het functionele zicht.
- Een gebruiksaanwijzing met mogelijke technische methoden.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Universiteit Medisch Centrum Groningen, Hanzehogeschool Groningen, Koninklijke Visio, Oogvereniging, Rijksuniversiteit Groningen, Bartiméus
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2021
- **Looptijd:** 3 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Aly Waninge, alywaninge@visio.org

Implementatie Active Learning Kind en Jeugd

Samenstellen van praktische toolkit en ter beschikking stellen van benodigde kennis ter inzet van de methode Active Learning waarin kinderen leren actief contact te maken met hun omgeving

Samenvatting

Active Learning is het actief contact leren maken van cliënten met de nabije omgeving. Het is een unieke methodiek die anders dan bij andere spelmethodieken specifiek ontwikkeld is voor de problematiek van kinderen en volwassenen met een visuele en (ernstig) meervoudige beperking. Centraal staat de wijze waarop zij contact maken met hun nabije omgeving. De aanpak richt zich op de cliënt, het cliëntsysteem en de fysieke omgeving. Door materialen bereikbaar, voelbaar, zichtbaar en goed hoorbaar te maken en de cliënt/bewoner in een optimale uitgangshouding te brengen, vergroot je de mogelijkheden van de client om contact te maken met de nabije omgeving. De omgeving van de cliënt wordt zo aangepast dat de cliënt passief en/of actief fysiek contact kan maken met materialen en voorwerpen: aanraken, grijpen, vasthouden, verkennen en onderzoeken.

Resultaten en impact

- Kinderen hebben meer mogelijkheden om hun directe omgeving te ontdekken waardoor hun mogelijkheden voor zelfredzaamheid en zelfvertrouwen groeit.
- Zorgprofessionals in de ambulante zorg zijn getraind om te werken met de methodiek.
- Er zijn diverse nieuwe (spel)materialen aangeschaft en beschikbaar die in te zetten zijn.
- De inzet van AL wordt geborgd in het werkproces rondom rapporteren.
- Leer- en achtergrondmaterialen van AL zijn makkelijk beschikbaar voor zorgprofessionals.
- Er zijn een aantal zorgprofessionals opgeleid tot docent in de methodiek.
- Begeleiders van kinderen ontvangen handvatten om kinderen beter te kunnen begeleiden in hun zoektocht in hun directe omgeving.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 4 maanden
- **Projectleider:** Berber Woudsma, bwoudsma@bartimeus.nl

Meer informatie

[Interventie beschrijving Active Learning](#)

Kapstok toekomstgerichte Oriëntatie & Mobiliteit

Tools voor professionals om ouders de regie te begeleiden bij de oriëntatie en mobiliteit van hun kind.

Samenvatting

Als O&M professionals merken we in onze behandeling vaak dat ouders of kinderen pas met een vraag komen als het kind de gevraagde vaardigheid ook echt nodig heeft. Dan blijkt regelmatig dat alle voorliggende vaardigheden niet zijn geoefend, waardoor het dan vervolgens lang duurt voor een kind de vaardigheid echt onder de knie heeft. Een meer toekomstgerichte manier van werken zou dit kunnen voorkomen.

Vanuit de expertisegroep O&M ontwikkelen we een overzicht over de ontwikkelstappen per levensfase. Vanuit dit overzicht kunnen ouders zelf, of met de O&M trainer samen stappen zetten gericht op de toekomst.

Resultaten en impact

- De expertisegroep wil ouders de regie geven over de ontwikkeling van hun kind op het gebied van oriëntatie en mobiliteit. Dit ondersteunen we door hen informatie en gereedschap in handen te geven om dit vorm te geven. Dit zodat kinderen met een visuele beperking dezelfde kansen in hun ontwikkeling naar zelfstandigheid krijgen als hun goedziende leeftijdsgenoten.
- Schematisch overzicht wat er per leeftijdsfase van kinderen (en hun ouders) wordt verwacht op een bepaald gebied. Hierbij wordt uitgegaan van de normale ontwikkeling van kinderen met een visuele beperking. Het overzicht wordt de 'kapstok' genoemd. De kapstok is ingedeeld in verschillende vaardigheden die nodig zijn bij O&M en gekoppeld aan de ICF-domeinen. Het eindresultaat is dat in 2026 de kapstok is uitgewerkt met daarin informatie, methodes en materialen voor cliënt en professional. Deze informatie is beschikbaar via de juiste kenniskanalen (Eduvip, Kennisportaal, So-Visio, B-Expert, etc).

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Koninklijke Visio
- **Financiering:**
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Manon Veldman, foudelansink@bartimeus.nl

MijnCVI: een serious game voor kinderen met een cerebraal visuele stoornis

Psycho-educatie voor kinderen met CVI waarin zij leren wat CVI is, waar ze last van hebben en wat ze daarbij kan helpen

Samenvatting

Een Cerebraal Visuele Stoornis (CVI) is een diagnose die niet makkelijk te begrijpen is. Uit de praktijk en onderzoek (2016) is naar voren gekomen dat de meeste kinderen met CVI het lastig vinden om uit te leggen wat ze hebben. Zij willen graag uitleg hebben over wat CVI is, hoe ze er mee om kunnen gaan en hoe ze het kunnen uitleggen aan anderen. Dit noemen we psycho-educatie. Ook professionals en ouders vragen om een programma voor psycho-educatie. De serious game 'MijnCVI' is een interventie is een vorm van digitale psycho-educatie waarin kinderen met CVI leren wat CVI is, waar zij last van kunnen hebben en wat ze daarbij kan helpen. Het begint met een animatie over CVI en dan volgen er 8 modules rond thema's als computergebruik, lezen, verkeer en gymnastiek. Elke module bestaat uit filmpjes waarin kinderen/jongeren met CVI vertellen waar zij last van hebben in het dagelijks leven en wat hen helpt. Na afloop van ieder filmpje krijgt de leerling daar een aantal vragen over.

Resultaten en impact

Effectstudie

Uit de effectstudie komt naar voren dat kinderen die deelnamen aan de studie:

- meer kennis hebben over hun visuele beperking en beter weten hoe ze hiermee om kunnen gaan.
- een verbeterd zelfbeeld hebben; ze voelen zich meer een onderdeel van hun klas en beter begrepen door leeftijdsgenoten, beseffen dat er meer kinderen zijn met CVI en MijnCVI graag spelen.

Implementatie

- De resultaten van de effectmeting zijn verwerkt in de online module.
- De module is bij een andere leverancier ondergebracht voor hosting en onderhoud.
- Dare2Share beschrijving wordt i.c.m. andere CVI interventies op psycho-educatie naar verwachting eind 2024 afgerond.
- De werkwijze van inzet MijnCVI wordt geborgd binnen de organisatie.

- Leer- en achtergrondmaterialen van MijnCVI zijn makkelijk beschikbaar voor zorgprofessionals.
- Bevordering zelfvertrouwen en zelfredzaamheid kinderen met CVI.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2018
- **Looptijd:** 6 jaar
- **Projectleider:** Mariska Stolka-Wulfse, Berber Woudsma, bwoudsma@bartimeus.nl

Meer informatie

Ga hier naar de website van mijn cvi om de serious game te spelen <https://mijn cvi.nl/nl>

Ondersteuning aan gezinnen van kinderen met een zeldzame degeneratieve stofwisselingsziekte JNCL

Samenvatting

De Neuronale Ceroid Lipofuscinoses (NCL's) is een groep zeldzame degeneratieve stofwisselingsziekten. Door deze ziekte gaan kinderen achteruit in functioneren. JNCL (ziekte van Batten) zorgt ervoor dat kinderen rond hun zesde jaar blind worden. Ook hebben ze dan vaak leer-en gedragsproblemen. Deze problemen nemen in de loop van de ziekte toe. Kinderen met JNCL worden vaak niet ouder dan 23 jaar. Deze ziekte heeft een grote invloed op het leven van deze kinderen en hun ouders, broers en zussen.

De ziekte, het gedrag en de emoties die hierbij voorkomen hebben een grote impact op de kwaliteit van het leven van een kind met JNCL en zijn/haar gezin. Er is behoefte aan passende ondersteuning van kinderen, ouders en broers en zussen (brussen). Op het gebied van de zorg voor kinderen met JNCL en hun ouders is bij Bartiméus en Visio al veel ervaring opgedaan. Het onderzoek gaat deze kennis en ervaring gebruiken om een wetenschappelijk onder-

bouwde begeleidingsmodule te ontwikkelen. Het doel van het onderzoek is om een begeleidingsmodule te ontwikkelen voor gezinnen met een kind met JNCL. Hiermee willen we de kwaliteit van leven van deze kinderen en hun gezinnen verbeteren.

Naast een dossieronderzoek dat in 2022 is afgerond, bestaat het onderzoek (promotietraject) uit drie delen:

- 1 Door middel van een Delphi studie wordt een checklist of handleiding ontwikkeld voor het ondersteunen van emoties en gedrag. Ouders van kinderen met JNCL en professionals geven informatie en hun mening over welke ondersteuning nodig is. Ze vullen hiervoor digitale vragenlijsten in.
- 2 Ontwikkeling van een programma voor psycho-educatie. Uit de Delphi-studie en uit contacten met ouders en professionals komt naar voren dat er behoefte is aan informatie over de ziekte JNCL, welke effect het heeft op de ontwikkeling van een kind en hoe je hierover in gesprek gaat met het kind met JNCL. Omdat kinderen achteruitgaan in hun

functioneren is het belangrijk rekening te houden met de fase van de ziekte. In dit project wordt gestart met een literatuuronderzoek. Hierin wordt informatie verzameld over hoe je in gesprek kunt gaan met een kind met een levensbedreigende ziekte. Vervolgens vinden er in (focus)groepen gesprekken plaats over waar het programma voor psycho-educatie voor JNCL uit moet bestaan en welke vorm het moet hebben.

- 3 Evaluatie van de begeleidingsmodule. Bij een aantal gezinnen van een kind met JNCL wordt de begeleidingsmodule toegepast en geëvalueerd. Hiervoor worden vragenlijsten ingevuld door ouders en betrokken professionals en worden diepte interviews met de ouders gehouden.

Resultaten Delphi-studie

Aan de Delphi-studie hebben 8 ouders en 21 professionals deelgenomen. De professionals zijn breed vertegenwoordigd, zowel van Bartiméus als van Visio. Artsen, psychologen, maatschappelijk werkers, paramedici, ambulante begeleiders en leerkrachten.

(vervolg)

De ouders en NCL experts zijn gevraagd om mee te denken en hun mening te geven. De Delphi-studie is in september 2024 afgerond. Op basis van kennis en ervaring van ouders en professionals is een checklist/handleiding ontwikkeld die ouders en kinderen kan helpen om te gaan met emoties en gedrag. De analyse laat zien er consensus is over de onderdelen van de checklist. In de checklist gaat een deel over het kind zelf. Welke emoties laat het kind zien en welke ondersteuning sluit daarbij aan? Ook zijn er hoofdstukken van de checklist gericht op de ondersteuning van ouders en broertjes/zusjes en op de diagnostiek van kinderen met JNCL. In overeenstemming met de ouders en professionals is een inleiding op de checklist geschreven om een handvat te geven hoe de lijst te gebruiken is. De checklist wordt begin 2025 voor iedereen beschikbaar gesteld, zowel digitaal als in een papieren uitgave.

Resultaten en impact

- Een interventiehandleiding voor de ondersteuning van de sociale partners van kinderen en volwassenen met aangeboren doofblindheid.
- Publicaties en presentaties over de interventie en de effectiviteit worden beschreven in drie wetenschappelijke artikelen en de kennis uit het project wordt breed gedeeld binnen en buiten de betrokken zorgorganisaties.
- Een implementatieplan inclusief een scholingsmodule voor de sociale partners van mensen met aangeboren doofblindheid.
- Het doel is om de kwaliteit van leven van deze kinderen met JNCL, maar ook dat van hun ouders en broers/zussen te verbeteren door beter om te kunnen gaan met de emoties en het gedrag.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Koninklijke Visio, UMC Utrecht, Stichting Beat Batten, Vrije Universiteit Amsterdam
- **Financiering:** ZonMw, Gewoon Bijzonder. Deze financiering was voor de Delphi studie die nu is afgerond. De financiering voor de projecten 2 en 3 komen uit Bartimeus, Expertise gelden en Affect-Us (academische werkplaats VU)
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Yvonne Kruihof, ykruihof@bartimeus.nl

PLoCC-VI

Samenvatting

Het onderzoek volgt de ontwikkeling van baby's (0-2 jaar) en tieners (12-14 jaar) met een visuele beperking gedurende 2,5 jaar om zo diverse belemmerende en stimulerende factoren in de ontwikkeling in kaart te brengen. Met als doel een rijke database en inzicht in stimulerende en beperkende factoren in de ontwikkeling van kind en gezin om AOB'ers en ouders beter te helpen.

Resultaten en impact

- Meer inzicht in de ontwikkeling, factoren en verschillen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** VUMC en Radboud Universiteit, Koninklijke Visio, Bartiméus
- **Financiering:** Stichting Lot er Blinden (Visio en Bartiméus in kind)
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 4 jaar, 1 maand
- **Projectleider:** Jacqueline Looijen, jacquelinelooijen@visio.org

Podcast Speuren achter de deuren

Een serie van 6 podcasts voor blinde en slechtziende kleuters over wat er achter de verschillende deuren in en om je huis te vinden is

Samenvatting

Het ontdekken van de omgeving en ruimtes in om het huis; zoals de wc, keuken, badkamer, tuin en schuur. Hierbij ligt de nadruk op woordenschat, ruimtelijke begrippen, inzetten van alle zintuigen: tast, gehoor, reuk en smaak. De nadruk ligt niet alleen op het kijken, maar juist op de compenserende zintuigen die je daarbij in kunt zetten

Resultaten en impact

- Een educatieve podcast ter aanvulling voor de training Oriëntatie en Mobiliteit.
- Meer zelfstandigheid voor kleuters met een visuele beperking in hun ontdekkingstocht naar hun omgeving.
- Meer zelfvertrouwen in hun eigen mobiliteit.
- Betere handvatten voor ouders om hun kind met een visuele beperking te stimuleren in hun mobiliteitsontwikkeling.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Annet Veldman, foudelelansink@bartimeus.nl

Praktische vaardigheden in het reguliere onderwijs

Instructiefilmpjes en tipkaarten voor docenten (in het reguliere onderwijs) met instructies voor het aanleren van praktische/creatieve vaardigheden

Samenvatting

In het reguliere onderwijs kunnen slechtziende en blinde kinderen en jongeren vaak niet meedoen met creatieve en/of praktische lessen. Met filmpjes en tipkaarten wil dit project docenten laten zien hoe zij leerlingen met een visuele beperking praktische vaardigheden kunnen aanleren en ze wel te laten meedoen. Het is de bedoeling nog te onderzoeken of de filmpjes via de zogeheten 21e-eeuwse vaardigheden kunnen worden opgenomen in het methodiekenpakket voor het regulier onderwijs, om dit zo inclusiever te maken.

Resultaten en impact

- Door het kunnen volgen van praktische en creatieve vakken ervaren slechtziende en blinde kinderen en jongeren een grotere mate van zelfstandigheid, zelfredzaamheid, autonomie en zelfvertrouwen. Het draagt bij aan een betere conceptvorming (het vormen van een 'mentaal plaatje' bij begrippen), meer levensvreugde en het vergroot hun kansen op de arbeidsmarkt.
- Vijftien korte video's die laten zien hoe een slechtziende of blinde leerling opdrachten kan uitvoeren die in het reguliere onderwijs worden gegeven in de creatieve vakken, en bij Techniek breed en Zorg & Welzijn.
- Tipkaarten met in het kort dezelfde tips.
- Video's handvaardigheid, techniek en consumptief.
- Tipkaarten.
- Openingsvideo.
- Leerlingen met een visuele beperking worden in het reguliere onderwijs niet meer uitgesloten voor creatieve- en technische vakken door docenten.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2021
- **Looptijd:** 2 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Karin Topper, karintopper@visio.org

Succesvol in Exact

Toegankelijk maken van exacte vakken

Samenvatting

In Succesvol in Exact wordt verder gebouwd op project Kies Exact, zodat leerlingen met een visuele beperking goed gefaciliteerd worden om voor de exacte vakken te kiezen en hier ook succesvol in zijn. Doelgroepen zijn alle blinde en slechtziende leerlingen die met ambulante onderwijskundige begeleiding naar het reguliere voortgezet onderwijs gaan en alle leerlingen die naar de scholen van Visio en Bartiméus gaan. Het doel van Succesvol in Exact is om de exacte vakken zo toegankelijk te maken dat de visuele beperking geen rol speelt in de keuze van de examenvakken. Daarnaast is het doel om scholen, docenten en leerlingen zo te faciliteren dat visueel beperkte leerlingen de lessen in de exacte vakken kunnen volgen en (als ze dat willen) een volwaardig (maar wel aangepast) examen kunnen afleggen in de exacte vakken.

Resultaten en impact

- Leerlingen kunnen gebruik maken van aangepaste tekeningen (en waar nodig andere hulpmiddelen, zoals 3D modellen) die helpen bij het begrijpen van de stof.
- Hulpmiddelen zijn ontwikkeld zodat leerlingen kunnen zelf tekenen.
- De docenten en aob'ers kennen de hulpmiddelen van de docentcursussen en de informatie op eduVIP.
- De informatievoorziening m.b.t. toetsen en examens voor zowel leerlingen en docenten is verbeterd en voor docenten door middel van een databank met aangepaste toets opgaven en tekeningen.
- Nieuwe materialen en producten.
- Leerlingen kunnen (vrijwel) volledig deelnemen aan de stof en krijgen een beter beeld van het vak en hun eigen capaciteiten. We verwachten dat daardoor het percentage leerlingen dat eindexamen doet in de exacte vakken toeneemt.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Dedicon, Bartiméus, EduVIP
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar, 7 maanden
- **Projectleider:** Ilse Disseldorp en Kashifa Suddle, kashifasuddle@visio.org

Tacticos

Samenvatting

Tacticos is een internationaal EU-project, gecoördineerd door Visio, en onderzoekt de mogelijkheid om meer toegankelijke en kosten-efficiënte tactiele boeken en illustraties te produceren. Een andere belangrijke focus van het project is het ontwikkelen van educatief materiaal voor opvoeders en verzorgers dat jonge kinderen zal helpen wennen aan tactiele illustraties en vaardigheden zal ontwikkelen voor het verkennen en interpreteren van tactiele inhoud.

Resultaten en impact

- Verslag over bestaande richtlijnen.
- Verklarende woordenlijst over concepten en termen.
- Nieuw te ontwikkelen richtlijnen.
- Adviesrapport over samenwerking in het productieproces en innovatieve voorbeelden.
- Pilotplan voor het testen van tactiele boeken en tactiele illustraties met VI-kinderen, VI-professionals en verzorgers.
- Ontwikkelde tactiele geïllustreerde boek(en) en een reeks tactiele illustraties.
- Tools voor leerkrachten, ouders/verzorgers met aanbevelingen voor het gebruik en de uitleg van tactiele illustraties.
- Eerste conceptversie richtlijnen in Nederlands en Frans.
- Scholing voor leraren/verzorgers over tactiele middelen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Les Doigts Qui Révent – France, VYV 3 Pays de la Loire – France, Vrije Basisschool voor Buitengewoon Onderwijs – Spermali, Stichting Dedicon
- **Financiering:** Funded by the EU, Erasmus+
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Biljana Volchevska, biljanavolchevska@visio.org

Teken mee! Een leerweg tekenen voor blinde kinderen

Ontwikkeling van een leerweg om tekensvaardigheid en fijne motoriek van de leerlingen te stimuleren

Samenvatting

Door zelf te tekenen leren kinderen al op jonge leeftijd sneller verbanden te leggen tussen iets doen en voelen dat er iets ontstaat. Het is inmiddels bekend dat het ruimtelijk inzicht en het begrip van ruimtelijke relaties groter wordt door zelf te tekenen. Bovendien krijgen kinderen met tekenen een nieuw 'gereedschap' in handen om zich uit te drukken. Op dit moment wordt het leren tekenen nog niet gestructureerd aangeboden of aangeleerd bij de blinde leerlingen. Dit project zet een leerweg op om tekensvaardigheid bij deze kinderen te stimuleren en tot ontwikkeling te brengen.

Resultaten en impact

- Betere conceptvorming voor blinde kinderen.
- De leerweg 'Teken mee!'.
- Kennis delen op EduVIP.
- Een methode met handleiding en verschillende werkboeken.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 5 maanden
- **Projectleider:** Ans Withagen, answithagen@visio.org

Training kijkstrategie

Kijktraining voor kinderen met CVI

Samenvatting

Door het volgen van een 'kijktraining' kunnen mensen met een visuele beperking visuele informatie efficiënter leren verwerken (minder fouten en/of hoger tempo). Daardoor houden zij meer tijd en energie over voor andere levensdomeinen. Dit project is een vervolg op het project 'Kijktraining voor basisschoolleerlingen', dat heeft geleid tot een geprotocolleerde training. Deze is echter nog onvoldoende evidence-based. Dit vervolgproject richt zich op het onderbouwen van de effectiviteit van een training Kijkstrategie voor basisschoolleerlingen met een visuele beperking. Het project zoekt een antwoord op de vraag of kinderen met een visuele beperking andere kijkstrategieën hanteren dan goedziende kinderen. Bestaan er verschillen tussen oculair slechtziende kinderen en kinderen met een cerebraal visuele stoornis (CVI)? In hoeverre verbeteren kinderen met een visuele beperking door de training daadwerkelijk in snelheid en accuraatheid van het verwerken van visuele informatie?

En ervaren zij na het volgen van de training minder visuele vermoeidheid? De resultaten worden verwerkt in een aangepaste training Kijkstrategie.

Resultaten en impact

- Leerlingen met een visuele beperking weten welke (kijk)strategie ze het beste toe kunnen passen bij verschillende schoolse taken.
- Een evidence-based training Kijkstrategie die geïmplementeerd kan worden binnen de reguliere revalidatiezorg voor basisschoolleerlingen met een visuele beperking.
- Een geprotocolleerde training kijkstrategie.
- Scholing voor revalidatietherapeuten om de training te kunnen geven.
- Publicaties over kijkstrategie.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Radboud Universiteit
- **Financiering:** Visio Foundation
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Bianca Huurneman, biancahuurneman@visio.org

VR VIPS

Bekend en bewust maken van VR voor doelgroep en professionals

Samenvatting

VR is een regulier product aan het worden en de inzetbaarheid wordt steeds breder. Hoe kunnen we VR toegankelijkheid vormgeven voor kinderen met een visuele, motorische, verstandelijke en of auditieve beperking. De focus ligt hierbij op het gebruik van inclusieve VR (met alle toevoegingen zoals tast, geur en audio) voor meerdere doelgroepen (visueel, auditief en motorisch). In dit project wordt vanuit een design thinking methodiek samen met leerlingen via verschillende inclusieve werkvormen gewerkt aan een uitdagende toegankelijke verkeersles. Alle zes fases worden gezamenlijk doorlopen: empathize, define, ideate, prototype, test en implementatie.

Resultaten en impact

- **Onderwijs:** Beschreven projectresultaat met een advies hoe dit toe te passen binnen Onderwijs.
- Een toekomstbeeld (2030). Hierin staan, op basis van de verkenning, aan de hand van alle door Visio gebruikte persona's, de mogelijkheden en kansen beschreven die VR biedt inclusief een roadmap voor de komende jaren.
- Toekomstbeeld (2030) VR voor zorg en onderwijs.
- Themapagina VR op kennisportaal.visio.org.
- Publicatie op EduVIP en in Infovisie MagaZIEN.
- Beschreven projectresultaat + advies + toepassing R&A, W&D en Onderwijs.
- Cliënten, bewoners en leerlingen kunnen gebruik maken van de opgedane expertise en indien mogelijk zelfstandig de informatie raadplegen over de mogelijkheden van het gebruik van VR met een (visuele) beperking.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Michiel Vissers, Ingen Kok en Yannick Scholte, michielvissers@visio.org

Visuele klachten door CVI en NAH

(AVIP-C) Assessment of Visual Information Processing Children

Testbatterij voor neuropsychologisch onderzoek naar CVI

Samenvatting

Dit project beoogt een state-of-the-art testbatterij samen te stellen voor het diagnostisch onderzoek van kinderen met een cerebraal visueel stoornis (CVI). Dit is een vorm van slechthoortheid als gevolg van hersenletsel. Uit onderzoek blijkt dat CVI de meest voorkomende oorzaak van visuele problematiek bij kinderen is. Het project put voor de ontwikkeling van de testbatterij uit een grote groep bestaande tests, die echter niet expliciet zijn ontwikkeld voor de beoogde toepassing. Nader wetenschappelijk onderzoek is nodig om de toepassing binnen de zorg voor kinderen met CVI te onderbouwen. Dit onderzoek vindt plaats onder de titel 'Assessment of Visual Information Processing in Childhood '(AVIP-C).

Resultaten en impact

- State-of-the-art testbatterij voor het diagnostisch onderzoek van CVI.
- Een gestandaardiseerde testbatterij voor neuropsychologisch onderzoek naar CVI.
- Uniforme uitvoering van de diagnostiek waardoor betere kansen om de kwaliteit van zorg te monitoren, analyseren en verbeteren.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Universiteit Utrecht
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 4 jaar
- **Projectleider:** Christiaan Geldof, Robin Schraauwers, christiaangeldof@visio.org, rschraauwers@bartimeus.nl

Beter testen bij de CVI

Ontwikkelen testbatterij voor diagnostisch onderzoek bij vermoeden van cerebrale visuele klachten bij kinderen

Samenvatting

Dit project wil een state-of-the-art testbatterij samenstellen voor het diagnostisch onderzoek van kinderen met een cerebraal visuele stoornis (CVI). Dit is een vorm van slechtziendheid als gevolg van hersenletsel. Uit onderzoek blijkt dat CVI de meest voorkomende oorzaak van visuele problematiek bij kinderen is. Het project put voor de ontwikkeling van de testbatterij uit een grote groep bestaande tests, die niet expliciet zijn ontwikkeld voor deze toepassing. Verder wetenschappelijk onderzoek is nodig om de toepassing binnen de zorg voor kinderen met CVI te onderbouwen. Dit onderzoek vindt plaats onder de titel Assessment of Visual Information Processing in Childhood (AVIP-C).

Resultaten en impact

- State-of-the-art testbatterij voor het diagnostisch onderzoek van CVI.
- Zorgen voor onderbouwing voor vervolgonderzoek inzet batterij voor betere diagnostiek bij kinderen met CVI.
- Verbeteren van kwaliteit van leven op participatieniveau bij mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH).

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Universiteit Utrecht
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 4 jaar
- **Projectleider:** Christiaan Geldof, Robin Schraauwers, rschraauwers@bartimeus.nl

Diagnostiek bij NAH-2.0

Diagnostiek traject bij Koninklijke Visio kritisch tegen het licht. Doel: traject NAH doelmatig in te richten om de inspanning van de cliënt passend te laten zijn bij de vragen die deze stelt

Samenvatting

De laatste jaren is er meer zicht gekomen op de visuele problemen van mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH). Ook zijn de revalidatiemogelijkheden toegenomen. Hierdoor zien we binnen Koninklijke Visio meer cliënten met NAH. Het diagnostisch traject voor deze groep verschilt van het reguliere traject bij een visuele beperking. De diagnostiek bij NAH vraagt veel inspanning en dat moet opwegen tegen de uiteindelijke doelen van de behandeling. Dit programma met zeven projecten houdt het diagnostisch traject bij NAH tegen het licht. Waar nodig wordt het volledige traject ingezet en waar mogelijk losgelaten. Zo wordt het traject doelmatig terwijl dit niet ten koste gaat van de kwaliteit van de diagnostiek bij NAH. Daarnaast kan voorlichting bijdragen aan het leren omgaan met de aandoening door de cliënt. Dit project onderzoekt ook hoe het diagnostisch proces hieraan kan bijdragen.

Resultaten en impact

- Inzicht in de mogelijkheden voor een ingekort diagnostiektraject.
- Kennis over klanttevredenheid, doorlooptijd, wachtlijst en uitkomstmaten van de behandeling die volgt op het gekozen traject.
- Aanbevelingen voor voorlichting over het omgaan met de aandoening.
- PROM en PREM opgezet m.b.t. verschillen in uitkomst of beleving.
- Triage voor NAH-clieñten die niet bij de oogarts zijn geweest.
- Diagnostiek traject ingericht op basis van de vragen die de cliënt stelt.
- Zorgpaden gedefinieerd en gecheckt met TopZorg.
- Werkwijze psycho educatie opgezet.
- Bepaald wanneer in traject diagnostiek in exploratie ergo gedaan wordt.
- Effecten gemeten verkort diagnostiektraject verbeteren van kwaliteit van leven op participatieniveau bij mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH).

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Amsterdam Universitair Medisch Centrum, Rijksuniversiteit Groningen faculteit gedrags- en maatschappijwetenschappen
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Laura Otting, lauraotting@visio.org

Doorontwikkeling Zorgpaden Neurovisuele Revalidatie

Samenvatting

Het doel van dit project is het ontwikkelen van toekomstbestendige zorgpaden voor het aanbieden van NVR aan mensen met visuele klachten met NAH. Hiervoor wordt als uitgangspunt gebruik gemaakt van de huidige NAH zorgpaden uit 2020. Deze worden onderzocht op geschiktheid en bruikbaarheid. Vandaaruit wordt gekeken wat nog passend is, en wat moet worden vernieuwd of ontwikkeld om te komen tot een toekomstbestendige zorgpaden.

Resultaten en impact

- NAH-cliënten binnen Visio weten van tevoren waar ze aan toe zijn wanneer ze zich voor Neurovisuele revalidatie aanmelden. De zorgpaden geven zorgprofessionals handvaten over de mogelijkheden voor NAH-cliënten, en dragen bij aan een vermindering van de administratieve druk.
- De zorgpaden sluiten aan bij de principes van getrapte zorg.
- Sluit aan op de wensen en behoeften van de doelgroep.
- Passen in de mogelijkheden die bestaan binnen de Neuro Visuele Revalidatie (NVR).
- De ontwikkeling van zorgpaden + implementatierapport.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 10 maanden
- **Projectleider:** Danielle de Smit, danielledesmit@visio.org

Generieke Zorgmodules voor mensen met MS met visuele klachten

Ontwikkeling laagdrempelige, generieke zorgmodules voor mensen met MS die visuele klachten ervaren in het dagelijks leven, vanuit het perspectief van mensen met MS

Samenvatting

Om de zorg die Visio R&A levert toekomstbestendig te maken, moeten Generieke Zorgmodules (GZMs) worden ontwikkeld, die zich richten op veel voorkomende klachten en problemen van grote groepen mensen met een visuele beperking, ongeacht de onderliggende aandoening of de precieze aard en ernst van de functiebeperking. Juist binnen het zorgprogramma Neurovisuele Revalidatie is behoefte aan deze ontwikkeling. De huidige zorgtrajecten zijn relatief kostbaar, tijdrovend en kwetsbaar voor het oplopen van wachtlijsten en wachttijden door schaarste aan gespecialiseerde professionals. De vaak uitgebreide diagnostiektrajecten die voorafgaan aan de huidige interventies zijn voor veel mensen te belastend. Er is daarom behoefte aan interventies die laagdrempeliger kunnen worden ingezet. Binnen de doelgroep mensen met NAH vormen mensen met MS de uitgelezen populatie om te beginnen met het ontwikkelen van GZMs. Visuele klachten komen in hoge mate voor bij mensen met MS. De visuele klachten die

mensen met MS rapporteren lopen sterk uiteen en veel verschillende klachten komen voor. Veel voorkomende klachten zijn bijvoorbeeld last hebben van licht, of juist behoefte hebben aan meer licht, moeite hebben met focussen, het gevoel te hebben dat het langer duurt voordat iets wordt waargenomen en een verminderde contrastwaarneming. Het is moeilijk om de precieze oorzaak van deze klachten te achterhalen. De uitgebreide diagnostiek vraagt veel en sluit niet goed aan bij de behoefte en verwachtingen van de mensen met MS met visuele klachten.

Resultaten en impact

- Het doel van dit project is om passende GZMs te ontwikkelen voor mensen met MS met visuele klachten, vanuit de wensen en behoeften van de doelgroep. Hierna kunnen de uitkomsten en ervaringen worden gebruikt bij het ontwikkelen van GZMs voor mensen binnen én buiten sector met andere soorten niet-aangeboren hersenletsel.

- Het ontwikkelen van meerdere GZMs voor mensen met MS.
- Vergroting kwaliteit van leven voor mensen met MS en afname druk in de zorg.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, MS-Vereniging Nederland, UMC Groningen, Martini Ziekenhuis, RUG
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 5 jaar
- **Projectleider:** Vanessa Buijnink, vanessabuijnink@visio.org

IC-AVIP-C

Implementatie testbatterij CVI.
Deelsectorale eenduidige werkwijze bij vroegdiagnostiek CVI

Samenvatting

Hersenletsel bij kinderen kan leiden tot een reeks visuele stoornissen genaamd Cerebrale Visuele Stoornissen (CVI). In welvarende landen is CVI de hoofdoorzaak van visuele beperkingen bij kinderen. CVI omvat stoornissen in hogere visuele functies zoals visuele aandacht en waarneming. Deze beperken in sterke mate het dagelijks leven, de ontwikkeling, schoolse prestaties en veilige deelname aan activiteiten. Het diagnosticeren van CVI is momenteel subjectief en foutgevoelig. Er zijn namelijk geen eenduidige richtlijnen en er worden mogelijk instrumenten gebruikt die CVI niet kunnen aantonen. Hierdoor lopen kinderen met CVI het risico ongediagnosticeerd te blijven en geen passende zorg te ontvangen. Wij ontwikkelen momenteel een testbatterij genaamd Assessment of Visual Information Processing in Childhood (AVIP-C). Het doel is deze te implementeren bij Bartiméus en Koninklijke Visio en een klinische vergelijking uit te voeren om de testbatterij te verkorten.

Resultaten en impact

- Implementatie van een eenduidig instrument binnen de instellingen Bartiméus en Visio.
- Door middel van het implementeren van een eenduidig instrument binnen de instellingen, zal het risico dat kinderen met CVI ongediagnosticeerd blijven en hierdoor geen passende zorg ontvangen, verminderen. Het project onderzoekt hiermee een kennishiaat.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus
- **Financiering:** Stichting Inzicht
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Christiaan Geldof, christiaangeldof@visio.org, rschrauwers@bartimeus.nl

Korte screening visuele klachten bij NAH

Ontwikkeling vragenlijst

Samenvatting

Volgens schattingen hebben mogelijk één op de twee personen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH) in tweedelijns revalidatiecentra een visuele stoornis. De visuele gevolgen van NAH worden niet altijd voldoende (h)erkend, waardoor mensen niet of (te) laat in specialistische revalidatie terecht komen. Door mensen met NAH te screenen op visuele stoornissen in de (sub)acute fase na hersenletsel, kan een eventuele revalidatiehulpvraag eerder in beeld komen. Daardoor krijgt de cliënt eerder toegang tot gerichte zorg.

Resultaten en impact

- Klachten door NAH worden eerder (h)erkend waardoor eerder gerichte zorg ingezet kan worden en mogelijk beter kan worden gerevalideerd. Betere revalidatie en nazorg kan bijdragen aan een hogere kwaliteit van leven na NAH.
- Een gevalideerd screeningsinstrument (in een digitale toepassing), beschikbaar voor verwijzers.
- Een gevalideerd screeningsinstrument.
- Instrument is verwerkt in een digitale toepassing.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Rijksuniversiteit Groningen
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2021
- **Looptijd:** 4 jaar
- **Projectleider:** Karin Topper, patricianettenbreijer@visio.org

Lezen bij CVI en NAH

Verbeteren leesprestaties kinderen met CVI en volwassenen met NAH

Samenvatting

Kinderen met een cerebraal visuele stoornis (CVI) en volwassenen met visuele klachten als gevolg van niet-aangeboren hersenletsel (NAH) ervaren vaak problemen bij het lezen. Onder CVI vallen alle visuele stoornissen als gevolg van hersenletsel in de kinderleeftijd. Dit project heeft tot doel om mensen met CVI en NAH makkelijker en langer te kunnen laten lezen met behulp van digitale hulpmiddelen. Dat gebeurt met zogeheten functioneel optimale software-instellingen, een term die als afkorting is verwerkt in de formele projectnaam: FOSIL-CH. Het project maakt bij professionals aanwezige kennis over digitaal lezen beschikbaar.

Resultaten en impact

- Inzicht in de factoren die het langdurig gebruik van een digitaal hulpmiddel voor het lezen positief beïnvloeden.
- Een goed beschreven werkwijze en een adviestool voor professionals.
- Een lijst van hulpmiddelen met een beschrijving van de belangrijkste eigenschappen ervan voor mensen met CVI en NAH.
- Proof of principle van de nieuwe werkwijze, dus een bepaling of de aanpak daadwerkelijk functioneert en haalbaar is.
- Het verbeteren van de leesprestatie van kinderen met CVI.
- Het verbeteren van de leesprestatie van volwassenen met NAH.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, RUG
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2021
- **Looptijd:** 4 jaar
- **Projectleider:** Vanessa Buijnink, vanessabuijnink@visio.org

Perimetrische screening op basis van oogvolgbewegingen

Onderzoek om diagnostiek en de revalidatie van mensen met hersenletsel en glaucoom te verbeteren

Samenvatting

Een goed gezichtsveld is belangrijk voor het dagelijks functioneren. Het meten van het gezichtsveld is erg inspannend, vereist uiterste concentratie, een goed reactievermogen en duurt vaak lang. Het gevolg kan zijn dat de meting niet of niet betrouwbaar kan worden toegepast. Dit levert een probleem op in de diagnostiek, revalidatie en follow-up. Het UMCG heeft recent een nieuwe, zeer eenvoudige en korte screeningstest voor het gezichtsveld ontwikkeld: de Eye Movement Correlogram-test (EMC-test). Dit is een zogeheten perimetrische screening op basis van oogvolgbewegingen. Het doel van dit onderzoek is om na te gaan of de EMC-test de diagnostiek en de revalidatie verbetert van mensen met hersenletsel en glaucoom. Bij deze groep is het meten van het gezichtsveld met de gangbare methode om verschillende redenen niet mogelijk.

Resultaten en impact

- Borgen revalidatiezorg d.m.v. wetenschappelijk onderzoek.
- Verbetering diagnostiek en revalidatie van mensen met hersenletsel en glaucoom.
- Vaststellen van de meerwaarde van de EMC-test bij mensen met glaucoom en bij niet aangeboren hersenletsel.
- Optimalisatie van de EMC-test voor toepassing in deze twee doelgroepen.
- Optimalisatie van de analyse van de EMC-data.
- Opzetten hoogwaardige klinische revalidatiezorg.
- Verbeteren en formaliseren van de ketenzorg.
- Vergroten instroom cliënten met neurodegeneratieve aandoeningen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Rijksuniversiteit Groningen, UMCG
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2019
- **Looptijd:** 6 jaar
- **Projectleider:** Annette Bootsma, annettebootsma@visio.org, Promovendus: Anne Vrijling

Richtlijn behandeling CVI-(Z)EMB

Samenvatting

Dit project richt zich op het maken van een richtlijn waar de interventie voor kinderen en jongeren met (Z)EMVB en CVI zowel wetenschappelijk als practice-based is onderbouwd.

Resultaten en impact

- Verbetering kwaliteit van leven voor mensen met CVI en/of ZEMB.
- Een review artikel plus onderzoeksscriptie, waarin de practice-based interventies op basis van werkervaring van therapeuten wordt beschreven.
- Een reviewartikel.
- Onderzoeksscriptie 1 (interviews).
- Onderzoeksscriptie 2 (vragenlijsten).
- Richtlijn Interventie CVI-(Z)EVMB.
- Implementatie Richtlijn.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Academische Werkplaats EMB
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Marieke Steendam, mariekesteendam@visio.org

Scangedrag bij hemianopsie: the Next Step

Kijkstrategietraining die gericht is op het verbeteren van het scangedrag om zo te compenseren voor hun gezichtsvelduitval

Samenvatting

Homonieme hemianopsie verwijst naar gezichtsvelduitval in de linker- of rechterhelft van het gezichtsveld, waarbij de uitval voor beide ogen gelijk is. Mensen met hemianopsie ervaren in het dagelijks leven met name moeilijkheden op het gebied van lezen, zoeken en mobiliteit. Dit project onderzoekt de samenhang tussen scangedrag (hoe bekijkt iemand de omgeving?) en verschillende activiteiten (mobiliteit en zoeken) bij mensen met hemianopsie, goedziende mensen en goedziende mensen met gesimuleerde hemianopsie.

Resultaten en impact

- Bestaande prototypes (eye-tracking en virtual reality) uitgewerkt tot meetmethoden die bruikbaar zijn in de revalidatie.
- Vier wetenschappelijke publicaties in internationale peer-reviewed tijdschriften en opgenomen in een proefschrift.
- Presentaties over de bevindingen op relevante (inter)nationale bijeenkomsten, symposia en/of congressen, zoals Vision en ESLRR.
- Vaststellen welk scangedrag optimaal is bij activiteiten. Om deze data te kunnen verzamelen worden bestaande prototypes van de meetmethoden verder uitgewerkt tot meetmethoden.
- Concrete aanbevelingen voor toepassing van de opgedane kennis en ontwikkelde meetmethoden in de revalidatie.
- Het project heeft een belangrijke stap gezet in het onderbouwen en verbeteren van revalidatiemogelijkheden voor volwassenen met hemianopsie die hiermee in hun dagelijks leven problemen ervaren. Het draagt bij aan het vergroten van de kennis over het

scangedrag van mensen met hemianopsie en de relatie met visuele activiteiten en trainingsoefeningen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, RUG
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2019
- **Looptijd:** 5 jaar
- **Projectleider:** Vanessa Buijnink, vanessabuijnink@visio.org

VR4eVR

Kijktraining voor hemianopsie die thuis via een VR-training uitgevoerd kan worden

Samenvatting

Ontwikkeling van een VR-gebaseerde trainingsoplossing voor thuis met als doel onderzoeken door middel van testen en monitoring op afstand of het mogelijk is training toegankelijker en effectiever maken en of dit zich vertaalt in een gezonder leven.

Resultaten en impact

- Geavanceerd prototype van VR-thuistraining voor hemianopsie.
- Monitoring op afstand van trainingsprogressie.
- Visus metingen op afstand via de VR.
- Simulatie van hemianopsie via VR voor naasten.
- Kennis over bruikbaarheid en effectiviteit van VR-thuistraining voor mensen met hemianopsie.
- Kijktraining voor hemianopsie kan thuis via een VR-training uitgevoerd worden.
- Lagere werkdruk voor professionals per cliënt.
- Meer cliënten kunnen kijktraining volgen (kortere wachtlijst).
- Op afstand kunnen monitoren van trainingsvoortgang.
- Objectieve evaluatie van veranderingen in gezondheid en kwaliteit van leven na training.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Rijksuniversiteit Groningen, Universitair Medisch Centrum Groningen, Universiteit Utrecht, Dondersinstituut
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 6 jaar
- **Projectleider:** Minke de Boer-Veldman, minkedeboer-veldman@visio.org

VSAS-Studie 0-6

Aanpassing meetinstrument en deels opnieuw te ontwerpen voor kinderen van 0-6 jaar en met een verstandelijke beperking

Samenvatting

Een visuele selectieve aandachtstoornis (VSAS) is de meest voorkomende functiestoornis binnen de hogere orde visuele functies. Voor het diagnosticeren wordt nu gebruik gemaakt van bestaande gegevens. Maar hierbij speelt interpretatie een grote rol. Dit project richt zich op het testen van een testbatterij bij kinderen van 0-6 jaar en wordt de implementatie ervan voorbereid.

Resultaten en impact

- Het ontwikkelen van een nieuwe, non-verbale testbatterij gebaseerd op eye tracking om VSAS eerder te kunnen diagnosticeren bij jonge en verstandelijk beperkte kinderen met een vermoeden van CVI.
- Een non-verbaal meetinstrument.
- Twee wetenschappelijke publicaties.
- Een standaardanalyse plan voor het interpreteren van meetinstrumenten.
- Een webinar, handleiding en live presentatie om kennis te delen.
- Vroegtijdig onderzoek is mogelijk waardoor eerder diagnose en behandelplan opgesteld kan worden.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Erasmus MC, Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 3 jaar, 5 maanden
- **Projectleider:** Marinke Hokken, marinkehokken@visio.org

Vitaliteit en mentale weerbaarheid

Angst bij Mobiliteit door drukker wordend verkeer

Onderzoek naar hoe angst een rol speelt bij mobiliteit bij de interventies/methodes die Oriëntatie en Mobiliteitstrainers inzetten

Samenvatting

Uit een inventarisatie voor de kennisagenda bleken ouderen een toenemende angst te hebben om naar buiten te gaan. We hebben ons in dit project vooral gericht op de angst die ouderen lopend en fietsend ervaren door het drukker wordende verkeer. We hebben onderzocht hoe angst bij mobiliteit op dit moment een rol speelt bij de interventies/methodes die door Oriëntatie en Mobiliteitstrainers ingezet worden. Er zijn interviews (tot saturatie was bereikt) gehouden met O&M trainers van Bartiméus, Koninklijke Visio en Robert Coppes Stichting. De gegeven antwoorden zijn vastgelegd in een bulletlijst. Vervolgens is er a.d.h.v. deze bulletlijst in overleg met de Expertisegroep O&M gekeken welke acties uitgezet konden worden binnen de organisaties.

Resultaten en impact

- Uit de interviews bleek dat de O&M trainers aandacht hebben voor angst bij O&M. Er zijn verschillen tussen de organisaties, hierin kunnen we van elkaar leren. Een aantal acties kan worden opgepakt binnen de bestaande O&M scholingen. Ook bieden de opgedane resultaten onderbouwing voor een aantal processen rondom O&M die reeds in gang waren gezet.
- We onderzoeken of binnen Bartimeus een weerbaarheidstraining mogelijk is; vragen over angst worden in bestaande observatievragenlijsten opgenomen; de uitkomsten van de PHQ-4 worden mogelijk gekoppeld aan de O&M training en er wordt gekeken naar het invoeren van intervisiemomenten voor O&M trainers.
- O&M trainers leren hoe zij om kunnen gaan met angst bij ouderen die slecht(er) (gaan) zien door drukker wordend verkeer en kunnen voorkomen dat cliënten niet meer naar buiten gaan.

- Verminderen van maatschappelijke vereenzaming door niet meer naar buiten gaan van cliënten.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Koninklijke Visio, Robert Coppes Stichting
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Liesbeth Jansen, switjes@bartimeus.nl

Betere diagnostiek = betere zorg

Ontwikkelen vragenlijst over 'epistemisch vertrouwen' voor mensen met een (visuele en) verstandelijke beperking

Samenvatting

Om mensen de juiste hulp te kunnen bieden, is het belangrijk om te weten waar bepaald gedrag of problemen vandaan komen. Bij mensen met een (visuele en) verstandelijke beperking is dat soms lastig in kaart te brengen. En vooral rondom de ontwikkeling van gehechtheid, en belangrijke componenten daarvan, is bij deze doelgroep nog veel onbekend. Daarom is gewerkt aan een vragenlijst over 'epistemisch vertrouwen', speciaal voor deze doelgroep. Het doel van het onderzoek is meer zicht te krijgen of we epistemisch vertrouwen met een vragenlijst betrouwbaar kunnen meten bij volwassenen met een lichte verstandelijke beperking. Epistemisch vertrouwen is het vermogen om van anderen te durven leren. Daarbij schat iemand de informatie van anderen in als betrouwbaar en relevant, maar is ook waakzaam als die informatie mogelijk niet betrouwbaar en relevant is.

Omdat hier nog weinig over bekend is bij de doelgroep, onderzoeken we of epistemisch vertrouwen door middel van de Questionnaire Epistemic Trust betrouwbaar kan worden gemeten.

Resultaten en impact

- Het vrij beschikbaar komen van de aangepaste vragenlijst Questionnaire Epistemic Trust voor het gebruik in de praktijk. Daarbij wordt een handleiding ontwikkeld voor professionals die vragenlijst in de praktijk gaan gebruiken.
- Betere diagnostiek met betrekking tot vertrouwen, metalliseren, emotionele ontwikkeling en autisme bij mensen met een (visuele- en) verstandelijke beperking.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Vrije Universiteit Amsterdam, Accare, Altrecht, Koninklijke Visio, Robert Coppes Stichting en Ons Tweede Thuis
- **Financiering:** ZonMw
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** P.S. Sterkenburg, psterkenburg@bartimeus.nl

Meer informatie

Meer lezen over de ontwikkeling van de vragenlijst en het onderzoek? [Klik hier.](#)

Ik weet niet wat ik niet weet

Een seksueel voorlichtingsprogramma voor en door mensen met een visuele beperking

Samenvatting

Dit project onderzocht de behoeften in relationele en seksuele vorming voor jongeren met een visuele beperking (12-18 jaar). Specifieke aanpassingen zijn nodig vergeleken met ziende leeftijdsgenoten. Het project bestond uit vier fasen, waarbij in de voorbereidende en eerste fase informatie werd verzameld uit literatuur en interviews met belanghebbenden. Belangrijke thema's waren toegankelijke materialen, zoals tactiele modellen, en informatie over non-verbale communicatie. Jongeren en jongvolwassenen met een visuele beperking wilden meer weten over menstruatieproducten, (online) relatievorming, weerbaarheid, normen en waarden, en ouderschap. Daarnaast lijkt er weinig ruimte te zijn om te experimenteren door overbescherming of door afwezigheid van ondersteunend beleid binnen een organisatie. Deze resultaten en aanvullende feedbacksessies hebben geleid tot twee pilotlessen. De lessen richtten zich op conceptvorming van het lichaam, met behulp van tactiele modellen, en non-verbale communicatie. Hoewel niet alle doelen werden bereikt, vonden

deelnemers, zowel professionals als de jongeren, de lessen leerzaam en zinvol. In aanvullende lessen zou er mogelijk aandacht besteed kunnen worden aan diversiteit in lichaamstypes en meer oefenen met (online) non-verbale communicatie.

Resultaten en impact

- Een handreiking voor het ontwikkelen van relationele en seksuele vorming voor jongeren met een visuele beperking.
- Mini documentaire 'Blinde Vlekken in de seksuele vorming'.
- Onderzoeksrapportage 'Ik weet niet wat ik niet weet': Het ontwikkelen van een seksueel voorlichtingsprogramma voor en door mensen met een visuele beperking.
- Podcast 'Love is Blind'.
- Podcast 'Daten met een visuele beperking'
- Voor begeleiders: betere handvatten om voorlichting op de juiste toon te geven.
- Voor doelgroep: bespreekbaar maken/uit de taboesfeer halen van gevoelens over vriendschappen, relaties en seksualiteit.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Fontys Pedagogiek, Zorgbelang Inclusief, Robert Coppes Stichting, 'De Ongeziene Blinden', Koninklijke Visio
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Dilana Schaafsma, lbloemheuvel@bartimeus.nl

Meer informatie

[Handreiking seksueel opgroeien](#)
[Onderzoeksrapport 'Ik weet niet wat ik niet weet'](#)

Videos:
[Blinde Vlekken in de seksuele vorming](#)
[Love is Blind](#) – in gesprek over seksuele voorlichting met en voor mensen met een visuele beperking
[Daten met een visuele beperking](#)

Ik zie dat ik fitter word

Technisch hulpmiddel voor blinde en slechtziende sporters voor het ontvangen van sportdata zonder beeldscherm

Samenvatting

Dit project richt zich op het toegankelijker maken van fitnessactiviteiten voor mensen met een visuele beperking. Het doel is om fitnessdata, die voor ziende mensen zichtbaar is, ook voor blinden en slechtzienden beschikbaar te maken.

Resultaten en impact

- Een technisch hulpmiddel bij het sporten.
- Makkelijker sporten met een visuele beperking.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Stichting Inzicht
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Renske Grootendorst, renskegrootendorst@visio.org

Implementatie Active Learning VMB

Distribueren van materialen, ter beschikking stellen van juiste documentatie en opleiden van medewerkers in de methodiek (inclusief een aantal docenten in de methodiek)

Samenvatting

Active Learning is het actief contact leren maken van cliënten met de nabije omgeving. Het is een unieke methodiek die anders dan bij andere spelmethodieken specifiek ontwikkeld is voor de problematiek van kinderen en volwassenen met een visuele en (ernstig) meervoudige beperking. Centraal staat de wijze waarop zij contact maken met hun nabije omgeving. De aanpak richt zich op de cliënt, het cliëntsysteem en de fysieke omgeving.

Door materialen bereikbaar, voelbaar, zichtbaar en goed hoorbaar te maken en de cliënt/ bewoner in een optimale uitgangshouding te brengen, vergroot je de mogelijkheden van de client om contact te maken met de nabije omgeving. De omgeving van de cliënt wordt zo aangepast dat de cliënt passief en/of actief fysiek contact kan maken met materialen en voorwerpen: aanraken, grijpen, vasthouden, verkennen en onderzoeken.

Resultaten en impact

- Zorgprofessionals binnen dagbesteding, wonen en ambulante zorg in de klantgroep VMB zijn getraind om te werken met de methodiek Active Learning.
- Er zijn diverse nieuwe (spel)materialen aangeschaft en beschikbaar die in te zetten zijn door de zorgprofessional.
- De inzet van Active Learning wordt geborgd in het werkproces rondom rapporteren.
- Leer- en achtergrondmaterialen van Active Learning zijn makkelijk beschikbaar voor zorgprofessionals.
- Er zijn een aantal zorgprofessionals opgeleid tot docent in de methodiek Active Learning.
- Mogelijkheden tot betere communicatie met doelgroep, waardoor beter begrip en begeleiding ontstaat.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar, 4 maanden
- **Projectleider:** Mischa Thiers-Danen, mdanen@bartimeus.nl

LEEV!

Implementatie van een omgevingscan en leertraject voor begeleiders voor een gezondheidsbevorderende omgeving

Samenvatting

Mensen met een verstandelijke beperking worden steeds ouder, maar deze veroudering gaat vaak gepaard met een hoge mate van inactiviteit, ongezonde voedingsgewoonten en gezondheidsproblemen die al op jongere leeftijd ontstaan. Hierdoor heeft deze groep een groter risico op leeftijds- en leefstijl gerelateerde aandoeningen en daarom is gespecialiseerde leefstijlondersteuning nodig. Gezonde voeding en beweging vormen een uitdaging voor mensen met een verstandelijke beperking, terwijl juist voor hen een gezonde leefstijl veel kan bieden. Zelf vinden ze dat gezond leven belangrijk is. Zo geven ze aan dat ze gezond willen leven om zich beter te voelen, nieuwe energie te krijgen en hun hoofd leeg te maken. Zij en hun naasten onderschrijven ook de belangrijke rol die zorgprofessionals hierin hebben: 'Mensen om je heen zijn belangrijk om je te helpen gezond te leven, bijvoorbeeld of je zelf mag kiezen wat je gaat eten, en of je begeleider je goed helpt en het samen met je doet.' Het LEEV! project sluit aan bij deze

behoefte van mensen met een verstandelijke beperking zelf en hun naasten en daarnaast ook bij vragen van professionals en zorgorganisaties die op zoek zijn naar handvatten om betere leefstijlondersteuning te bieden.

Resultaten en impact

- Verbeterde leefstijl en gezondheid voor (Z)EMVB.
- Het doel van LEEV! is een gepersonaliseerde integrale leefstijlinterventie (LEEV! GLI-VB) opleveren. Met deze interventie kunnen zorgprofessionals op maat effectieve leefstijlondersteuning bieden aan mensen met een beperking, hun familieleden en begeleiders. Binnen vier werkpakketten wordt de LEEV! GLI-VB ontwikkeld en getoetst op haalbaarheid en effectiviteit, waarbij één expliciet is gericht op de nodige randvoorwaarden.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Hanzehogeschool Groningen, Academische werkplaats EMB, Stichting special heroes, Cosis, Alliade, HvA, Faith research, Abrona, Visio, Bartiméus, de Trans, De Zijlen, Erasmus MC, Radboud UMC, UMCG, Aeykehiem, 's Heeren Loo
- **Financiering:** SIA RAAK PRO
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Aly Waninge, alywaninge@visio.org

Podcast: weet je hoe ik mij voel. Voor jonge blinde kleuters

Podcastserie van 5 afleveringen waar in ieder deel een gevoel/emotie centraal staat

Samenvatting

Er bestaan veel prentenboeken en methodes over gevoelens, deze zijn vaak met illustraties en daardoor niet altijd geschikt voor blinde kinderen. Basale gevoelens leren kennen bij jezelf en bij de ander is in de ze leeftijdsfase belangrijk in de sociale en emotionele ontwikkeling. Het is een basis voor het leggen van relaties. Dit is voor blinde kinderen niet vanzelfsprekend omdat zij emoties en gevoelens visueel moeilijker of niet kunnen aflezen (non verbale communicatie). Zij moeten afgaan op de stem, taal en geluiden.

Resultaten en impact

- Een podcast waarin de basale gevoelens boos, verdrietig, bang, blij en lief onder de aandacht worden gebracht. Ouders kunnen hier met hun jonge blinde kind naar luisteren. Kinderen kunnen dit zelfstandig herhalen. Bij ieder gevoel staan een aantal suggesties voor ouders om samen met hun kind te doen of over te praten.
- Betere sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen met een visuele beperking.
- Ouders krijgen handvatten voor bevordering sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind met een visuele beperking.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Ineke Jager en Annet Veldman, foudelansink@bartimeus.nl

Robotica

Onderzoek of robots ingezet kunnen worden bij verschillende hulpvragen doelgroep EMB

Samenvatting

Er komen steeds meer (zorg)robots op de markt die nuttig kunnen zijn voor mensen met een visuele en verstandelijke beperking maar waarvan de toepassing niet onderzocht of getest is. In dit project worden de mogelijkheden van robotica verkend en wordt antwoord gegeven op de vraag bij welke hulpvraag, van mensen met een visuele en verstandelijke beperking, zorgrobots meerwaarde bieden voor de zorg?

Resultaten en impact

- Inzicht krijgen in de match tussen de hulpvragen of zorgbehoefte van mensen met een VVB en de functionaliteit van zorgrobots. Welke robot is geschikt bij welke zorgvraag/hulpvraag?
- Een overzicht van welke hulpvragen beantwoord kunnen worden.
- Mogelijke inzet robots op de gebieden:
  - Zelfstandigheid
  - Zelfredzaamheid
  - Nabijheid
  - Emotioneel welbevinden
  - Eenzaamheid.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Vilans, Philidelphia zorg, Bartiméus en Ons Tweede thuis
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Paul Op het Veld, paulophetveld@visio.org

Stepped-care voor depressie en angst bij 18+

Opzetten protocol om klachten van depressie en angst aan te pakken bij (jong) volwassenen met een visuele beperking/oogaandoeningen

Samenvatting

Binnen revalidatie- en zorginstellingen voor slechtziende en blinde mensen kan stepped-care (ook wel: getrapte zorg) voor (jong) volwassenen worden aangeboden in aanvulling op stepped-care voor oudere volwassenen. Bij stepped-care wordt iemand niet zwaarder behandeld dan strikt noodzakelijk is. De behandeling start met de eenvoudigste interventie en pas als dat nodig blijkt, volgt eventueel een zwaardere interventie. Het nieuwe stepped-care-programma voor depressie en angst biedt hulpverleners een protocol om ook de jongere groep die mentale klachten ervaart op een passende manier te ondersteunen.

De polikliniek Oogheelkunde van Amsterdam UMC besteedt binnen de stepped-care-aanpak meer aandacht aan het effect van een oogaandoening op verschillende levensgebieden. Een maatschappelijk werker krijgt een training in het bieden van stepped-care-interventies. Deze vorm van zorg is nieuw binnen de revalidatiesetting en kan als

voorbeeld dienen voor UMC's die zich bezighouden met mentale problematiek bij slechtziende en blinde mensen.

Resultaten en impact

- De impact is dat dit naar verwachting zal leiden tot een significante afname van depressie- en angstklachten en in ongeveer één op de vijf cliënten voorkomen dat een daadwerkelijke stoornis ontstaat. Hiermee kan de kwaliteit van leven van cliënten en hun naasten aanzienlijk verbeterd worden en een maatschappelijke kostenbesparing worden gerealiseerd.
- Een op maat gemaakt stepped-care-protocol voor (jong)volwassenen (met verschillende oogaandoeningen) met angstproblematiek of depressieve klachten.
- De behandeling is onderdeel van een zorgprogramma en is in de diverse systemen vastgelegd.
- Een op maat gemaakt stepped-care protocol (incl. scholing).

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Robert Coppes Stichting, Amsterdam UMC (Oogheelkunde en Medische Psychologie)
- **Financiering:** Visio Foundation
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 4 jaar
- **Projectleider:** Ton Schilderman, tonschilderman@visio.org

Van onbegrip naar begrip bij ASS

Opzetten van een scholing om onbegrepen gedrag bij autismespectrumstoornis te begrijpen en er naar te handelen

Samenvatting

Het project van onbegrip naar begrip voor mensen met ASS richt zich op de cliënten binnen W&D die vallen onder de doelgroepen: cliënt met visuele beperking en ASS/ cliënt met VVB en ASS/ cliënt met VVB die ASS gerelateerde kenmerken vertoont. Er wordt gewerkt aan een scholing voor de professionals van Visio over de methode: 'Geef me de 5', en er wordt gewerkt aan ontbrekend ondersteunend materiaal.

Resultaten en impact

- Implementatie en borgingsplan.
- Een interne scholing.
- Ontwerpen geschikte materialen om de methode effectiever te maken.
- Cliënten die zich moeilijk kunnen uiten (autisme/ZEMB) worden beter begrepen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Carmen Koper, carmenkoper@visio.org

Ouder worden

Digitaal doe je samen

Verbetering digitale vaardigheden voor ouderen

Samenvatting

Na implementatie van dit project kunnen oudere cliënten na ICT-training wanneer nodig, met hulp uit de sociale omgeving zelfstandig ICT-problemen oplossen. Ouderen met een visuele beperking zijn na training bij Visio in staat tot het behouden van digitale vaardigheden. Zij kunnen bij veranderingen van applicaties of software zelfstandig hiermee omgaan.

Resultaten en impact

- Ouderen met een visuele beperking zijn in staat tot het verbeteren/behouden van digitale vaardigheden.
- Pakket van eisen voor interventieontwerp.
- Verslag met concept interventieontwikkeling met belemmerende en bevorderende factoren vanuit literatuuronderzoek.
- Rapportage na pilot met inzet van interventie, aanpassingen van interventie.
- Ontwikkelen implementatieplan om interventie Visio-breed te implementeren.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar, 1 maand
- **Projectleider:** Antonnette van der Wekken, antonnettevanderwekken@visio.org

Dubbelbeelden bij de ziekte van Parkinson

Richtlijnen en interventies voor cliënten en (ergo)therapeuten om cliënten met dubbelbeelden door te verwijzen of er beter mee te leren omgaan

Samenvatting

Veel cliënten met de ziekte van Parkinson (ZvP) ervaren dubbelbeelden. Dit kan in combinatie met de overige beperkingen door de ZvP tot onveilige situaties leiden. De ervaren dubbelbeelden zijn heel beperkend voor het lezen, activiteiten van het dagelijkse leven en mobiliteit. Daarnaast is het onrustige beeld erg vermoeiend. Cliënten die revalideren bij Visio vragen vaak om hulp om deze dubbelbeelden te verminderen en/of hiermee om te leren gaan. Echter in de praktijk ontbreekt het de therapeuten aan handvatten om de hulpvraag op de juiste manier te beantwoorden. Cliënten krijgen daardoor onvoldoende antwoord op hun hulpvraag. Hoewel er voor een aantal visuele klachten wel bruikbare interventies zijn, is er voor de ervaren dubbelbeelden bij de ZvP nog geen goede oplossing gevonden. In het project NAH-progress is in de periode 2016-2021 in kaart gebracht welke visuele beperkingen mensen met de ZvP ervaren. Dit project zou een mooi vervolg zijn op NAH-progress.

Resultaten en impact

- Volwassenen ervaren minder hinder van dubbelbeelden in het dagelijkse leven.
- Een richtlijn over wanneer cliënten naar de orthoptist in het ziekenhuis worden verwezen met dubbelzien klachten.
- Interventies zijn ontwikkeld en toegepast om de dubbelbeelden te verminderen of er beter mee om te leren gaan.
- Het effect van de interventies is gemeten.
- Richtlijn doorwijzing cliënten met dubbelzien naar ZH.
- Interventies om dubbelbeelden te verminderen.
- Ergotherapeuten en VF-onderzoekers hebben kennis van interventies en de effecten bij cliënten met de ZvP en dubbelzien.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Vanessa Buijnink, vanessabuijnink@visio.org

Kennisbasis bij ouderen

Boek met praktische tips voor en over ouderen met een visuele beperking

Samenvatting

Nederland heeft te maken met een dubbele vergrijzing. Naast een toename van het totaal aantal ouderen, neemt hierbinnen ook het aandeel 75-plussers toe. Ouderdom komt vroeg of laat met gebreken. Zo ontstaat visuele problematiek met name op oudere leeftijd. De 65-plusser vormt de grootste groep binnen het klantenbestand van Bartiméus en Visio. Toch wordt een groot deel van de 65-plussers in Nederland met visuele problematiek nog niet bereikt of geïnformeerd over de mogelijkheden die een bijdrage leveren aan (het behouden van) een goede kwaliteit van leven. Het gevolg is dat zij geen gebruik kunnen maken van de praktische tips voor in de hier-en-nu situatie. Door onbehandelde visuele problematiek kunnen grote problemen ontstaan in het algemeen dagelijks handelen van ouderen. Met als gevolg dat deze groep hun oude dag op een andere manier doorbrengen dan dat zij mogelijk hadden gewild. Branche breed is de (actuele) kennis over de omgang met de praktische en psychosociale gevolgen van het

hebben van een visuele beperking aanwezig. Echter is deze kennis nergens gebundeld. Wel is in het jaar 2000 vanuit de branche het boek "Ooit gezien, maar nog niet uitgekeken" verschenen. De inhoud van het boek is verouderd en heeft, daar waar het ooit zeer waardevol was, zijn bruikbaarheid in de huidige tijd verloren. Een update van de inhoud met actuele kennis, informatie en adressen is op zijn plaats.

Resultaten en impact

- Dit project creëert een actueel standaardwerk (optioneel met vertaling in het Engels) met informatie voor iedereen die te maken heeft met slechtziende en blinde ouderen en familieleden en anderen. In overleg met betrokkenen en belanghebbenden zal bepaald worden of dit digitaal of een boekvorm zal worden.
- Een actueel standaardwerk met informatie voor professional.
- Ouderen kunnen zo lang mogelijk zelfstandig functioneren en de dingen blijven doen die voor hen belangrijk zijn.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Robert Coppes Stichting
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar, 5 maanden
- **Projectleider:** Karin Topper, karintopper@visio.org

Kletskaart

Ontwikkelen en produceren van een gespreksmiddel ter bevordering van kennis over begeleiding van ouder wordende cliënten met een verstandelijke en visuele beperking

Samenvatting

Er is behoefte aan (praktisch toepasbare) kennis over de zorg van oudere cliënten met een verstandelijke en visuele beperking groter. De Kletskaart is een product die je op teamniveau kan inzetten. Het is een laagdrempelig middel om op een speelse manier met elkaar in gesprek te gaan over de ouder wordende cliënt met een verstandelijke en visuele beperking. Door middel van vragen per diverse thema's kan de professional op teamniveau in gesprek gaan, ervaringen en kennis delen en toepassen. Daarnaast is er de mogelijkheid om (verdiepende) relevante informatie op te zoeken en om op de hoogte blijven van belangrijke wetenschappelijke of practice-based ontwikkelingen. De vragen zijn bedacht aan de hand van een aantal hoofdthema's zoals verzorging, voeding, sociale ontwikkeling, dementie en de dood. Na het met elkaar in gesprek gaan kan met inzichten delen en acties uitzetten op cliënt en of teamniveau.

Resultaten en impact

- Op speelse wijze vergroten van kennis over de begeleiding van ouder wordende cliënten met een verstandelijke en visuele beperking.
- Er is een product waar aan de hand van thema's een minimaal aantal inhoudelijke vragen is geformuleerd.
- Er is een boekje, die ook digitaal beschikbaar is, waar per vraag korte antwoorden staan en linken naar inhoudelijke kennis over dit onderwerp.
- Er is een werkwijze/handleiding van dit product beschikbaar.
- Er is borging ten aanzien van de inhoud binnen de expertisegroep VVB.
- Er komt mogelijk de optie om het product ook extern te verkrijgen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Koninklijke Visio
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 4 maanden
- **Projectleider:** Mischa Thiers-Danen, mdanen@bartimeus.nl

Beperking in horen en zien

Bekijk het eens door een andere bril!

Samenvatting

Ondanks dat er relatief veel briladviezen worden gegeven, dragen nog veel mensen met een verstandelijke beperking geen bril. Welke impact heeft een bril op het dagelijks leven van een persoon met een matige tot zeer ernstige verstandelijke beperking? En wat heeft familie of begeleiding nodig om een goede afweging te maken ten aanzien van de aanschaf van de bril en de brilgewenning te begeleiden? Met dit onderzoek willen we ingaan op de vragen die spelen in de praktijk en de interventie Brilgewenning verbeteren.

Resultaten en impact

- Ouders en begeleiders beter kunnen ondersteunen in afwegingen rondom keuze bril.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Vrije Universiteit Amsterdam, Koninklijke Visio
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2-3 jaar
- **Projectleider:** Bartelien Hilberink, bhilberink@bartimeus.nl

Meer informatie

[Brilonderzoek – Affect-us](#)

Instrument gebarentaal

Samenvatting

De gebaren die cliënten met een aangeboren beperking in horen en zien (doofblindheid) maken, zien er doorgaans anders uit dan conventionele (gangbare) gebaren. Ze maken het gebaar zoals zij deze sensorisch (kunnen) waarnemen. Doordat de gebaren er anders uitzien, is het lastiger voor begeleiders de gebaren van de cliënt te herkennen. Het is essentieel voor de communicatieve ontwikkeling en taalontwikkeling dat begeleiders de gebaren van de cliënt opmerken en erop reageren. In normale (gebaren)taalontwikkeling corrigeert de ouder het kind door woorden op de juiste manier te herhalen. Het is belangrijk dat begeleiders weten hoe ze een cliënt met een beperking in horen en zien terugkoppeling kunnen geven over hoe een gebaar op de juiste manier wordt gemaakt. Doordat de cliënt deze terugkoppeling krijgt en het gebaar leert maken zoals het hoort, wordt het gebaar vaker herkend door de begeleiders, verbetert dit de

communicatie en stimuleert het de taalontwikkeling. De cliënt voelt zich meer gehoord, en dit draagt bij aan de levenskwaliteit.

Het project richt zich op het doorontwikkelen van een instrument waarmee:

- De gebaren van de cliënt worden herkend en beoordeeld op uitvoering.
- De begeleider leert om gebarentaalontwikkeling te stimuleren in de zone van nabije ontwikkeling middels specifieke partnerstrategieën.

Resultaten en impact

- Praktische toepasbaar instrument.
- Instrument met duidelijke afnameprocedure, met daarin duur, frequentie afname, betrokken disciplines en heldere te volgen stappen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Annelies Braad (gedragsdeskundige VMB, cluster beperking in horen en zien, lid expertisecentrum beperking in horen en zien en tevens klinisch linguïst), Sietske Molenaar, docent gebarentaal in opleiding, expertisecentrum beperking in horen en zien
- **Financiering:** Expertisemiddelen
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Annelies Braad, abraad@bartimeus.nl

Multiparty communicatie bij een beperking in horen én zien

Interventie voor communicatie tussen mensen met een beperking in horen én zien met hun omgeving

Samenvatting

Voor mensen met een aangeboren beperking in horen én zien (aangeboren doofblindheid) zijn gesprekken met meerdere mensen tegelijk, ook wel 'multiparty communicatie' genoemd, niet zomaar weggelegd. Zij merken gesprekken van anderen nauwelijks op. En communicatiepartners (vooral begeleiders en/of verwanten) vinden het lastig om hen hierbij te betrekken. In deze promotiestudie is een interventie ontwikkeld om communicatiepartners te ondersteunen bij het stimuleren van multiparty communicatie. Is de interventie getoetst in tien case-experimenten. Hierbij is gekeken wat de effecten zijn van de interventie, met name op de sociaal-emotionele en de taalvaardigheden van de client. Ook is aan communicatiepartners gevraagd hoe tevreden ze zijn met de interventie. Als de interventie succesvol blijkt, wordt het na het onderzoek breder geïmplementeerd.

Resultaten en impact

- De impact die we willen maken is wat we hopen dat mensen met een aangeboren beperking in horen en zien net zo goed als ziende horende mensen toegang krijgen tot gesprekken met meerdere mensen tegelijk. Dit is belangrijk, omdat je uit deze gespreksvorm andere dingen kan leren én dingen op een andere manier kan leren. Je maakt mee hoe anderen met elkaar communiceren, de "zo doen wij dat". We hopen met deze interventie communicatiepartners te helpen om dit te doen, omdat het niet vanzelfsprekend gebeurt. Communicatiepartners weten niet goed hoe ze het moeten doen zonder gesproken taal en vinden het ook vaak een beetje spannend/ongemakkelijk. Met de interventie hopen we hen over dit drempeltje te helpen.
- Een interventiehandleiding voor de ondersteuning van de communicatiepartners van kinderen en volwassenen met een aangeboren beperking in horen én zien.

- Publicaties en presentaties over de interventie en de effectiviteit worden beschreven in drie wetenschappelijke artikelen en de kennis uit het project wordt breed gedeeld binnen en buiten de betrokken zorgorganisaties.
- Een implementatieplan inclusief een scholingsmodule voor de communicatiepartners van mensen met een aangeboren beperking in horen én zien.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus, Rijksuniversiteit Groningen, Koninklijke Visio, Koninklijke Kentalis en Kalorama
- **Financiering:** Expertisemiddelen ZonMw
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 5 jaar
- **Projectleider:** Mijkje Worm, mworm@bartimeus.nl

Tactiel Profiel voor (verworven) doofblindheid

Ontwikkeling screeningsinstrument om tast in beeld te brengen

Samenvatting

Voor doofblinde mensen is tast een belangrijk en betrouwbaar compenserend zintuig. Het is belangrijk dat zij het tactiele kanaal optimaal leren gebruiken en hierbij de juiste ondersteuning krijgen. Dit project ontwikkelt op basis van het observatie-instrument Tactiel Profiel een instrument om de tastontwikkeling van doofblinde mensen in kaart te brengen. Tactiel Profiel Doofblind draagt bij aan goede diagnostiek en passende revalidatie, omdat het instrument inzicht geeft in de sterke en zwakke vaardigheden op het gebied van tactiel functioneren van een doofblinde cliënt. Door een analyse van de zogeheten 'factoren van invloed' wordt ook beter duidelijk hoe het revalidatietraject eruit kan zien. De inrichting van dit traject gebeurt in een multidisciplinair overleg en in afstemming met de cliënt.

Resultaten en impact

- Met Tactiel Profiel DB komt er een concreet instrument beschikbaar waarmee professionals die werken met de specifieke doelgroep verworven doofblinden (vroeg verworven en oudersdomsdoofblinden) het gebruik van het tastzintuig bij individuele cliënten in kaart kunnen brengen. Zij krijgen beter zicht op de sterke en zwakke kanten van dit zintuiglijk kanaal, waardoor er gericht ingezet kan worden op de juiste training/interventies in de begeleiding van doofblinde cliënten om in hun dagelijks leven zo optimaal mogelijk te kunnen functioneren. Dat zij daarbij ook gericht ondersteund worden in het inzetten van hun tastzintuig lijkt voor de hand te liggen, gezien de dubbele beperking in zien en horen.
- Een nieuw screeningsinstrument om de tast in kaart te brengen.
- Toevoeging van factoren die van invloed zijn op het optimaal gebruiken van tast door doofblinde mensen.

- Een vragenlijst om het gehele zintuiggebruik door de doofblinde persoon in beeld te krijgen. Denk bijvoorbeeld aan de inzet van restvisus of restgehoor bij bepaalde taken.
- Een tactiel profiel DB
- Additie 'factoren van invloed'.
- Vragenlijst voor cliënten.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Rijksuniversiteit Groningen, Radboud universiteit Nijmegen, Kentalis, Kalorama, Oogvereniging en Stichting Ushersyndroom
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Ton Roelofs, tonroelofs@visio.org

TAST: een programma voor verblijfszorg aan mensen met een beperking in horen én zien

Het ontwikkelen en implementeren van het programma TAST voor de begeleiding van en ondersteuning aan cliënten met een beperking in horen en zien die afhankelijk zijn van verblijfszorg

Samenvatting

In dit project bundelt Bartiméus de ervaringskennis en de bestaande wetenschappelijke kennis en producten voor de begeleiding aan mensen met een beperking in horen en zien in een nieuw programma. Het nieuwe programma met de naam TAST bevordert op methodische wijze de verblijfszorg voor mensen met een beperking in horen en zien. Voor het programma TAST kunnen we gebruik maken van de kennis en ervaring die de afgelopen 25 jaar binnen Bartiméus ontwikkeld is. Om al deze kennis samen te brengen in TAST zullen we gebruik maken van Intervention Mapping: een wetenschappelijk beproefd protocol om zorgprogramma's te ontwikkelen gebaseerd op theorie én praktijkkennis. Na afloop van het project zal TAST worden geïmplementeerd binnen de verblijfszorg van Bartiméus.

Resultaten en impact

- Het programma TAST voor de begeleiding van en ondersteuning aan met een beperking in horen en zien die afhankelijk zijn van verblijfszorg.
- Implementatieplan van programma TAST voor de verblijfszorg in het cluster beperking in horen en zien (doofblindheid) van Bartiméus.
- Handvatten voor medewerkers van Bartiméus om betere zorg en begeleiding te kunnen bieden aan cliënten met een beperking in horen en zien die afhankelijk zijn van verblijfszorg.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** Klein maar fijn
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Annelies Braad, abraad@bartimeus.nl

Verbeteren toegang tot ZG-zorg voor mensen met een beperking in horen en zien

Samenvatting

In het kader van de nationale implementatie van de functionele definitie van doofblindblindheid wordt een formeel standpunt ontwikkeld van de Nederlandse Vereniging voor Klinische Fysica (NVKF) over een beperking in horen en zien. Dit standpunt geeft duidelijkheid over hoe hoe doorverwezen kan worden naar de ZG-sector in geval van een dubbelzintuiglijke beperking. Op dit moment bestaat hierover bij verwijzers onduidelijkheid. Bovendien is de toegang tot zorg in de auditieve sector op dit moment niet gelijk aan de toegang tot zorg in de visuele sector. Hierdoor komen mensen met een beperking in horen en zien niet altijd (direct) in de juiste zorg terecht.

Resultaten en impact

- Het NVKF-standpunt gaat helpen bij het verbeteren van de toegang tot ZG-zorg voor mensen met een beperking in horen en zien. Het NVKF-standpunt geeft mogelijk ook aanleiding om gesprekken aan te gaan over de vergoeding van zorg voor mensen met een beperking in horen en zien, met mogelijk positieve wijzigingen tot gevolg.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Deelkracht, Kennis Over Zien
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 1 jaar
- **Projectleider:** Maartje Swennen

Zicht op de dubbel zintuiglijke beperking

Komen tot een verbeterde diagnostische strategie, inclusief intake, functieonderzoeken en aansluiting bij behandeling door gebruik van de kennis van de samenwerking en compensatiemogelijkheden van de visuele en auditieve functies

Samenvatting

Mensen met een dubbel-zintuiglijke beperking ervaren beperkingen in zicht én gehoor. Bij een forse beperking in meerdere visuele en/of auditieve functies, kunnen door het gebrek aan compensatie ernstige beperkingen ontstaan. Denk aan vergaande problemen in de informatieverwerking, communicatie, energiebalans of mobiliteit. Dit project beoogt de samenwerking tussen belangrijke visuele en auditieve functies te verduidelijken en risico-profielen vast te stellen. Een tweede doel is de verbetering van screening en diagnostiek, zodat deze beter aansluiten bij de behandeling van de dubbel-zintuiglijke beperking.

Resultaten en impact

- Verbeterde intake, diagnostiek en aansluiting bij interventies van mensen met dubbel-zintuiglijke beperking behelst. Ook de behandelaars zullen baat hebben van de verbeterde diagnostiek, zodat zij beter kunnen inspelen op compensatiestrategieën die wél mogelijk zijn.
- Een nieuwe diagnostische strategie voor een verbeterde intake en diagnostiek bij mensen met een dubbel-zintuiglijke beperking.
- Een betere aansluiting van interventies bij de behoeften van deze groep.
- Mensen met een dubbel zintuiglijke beperking kunnen gebruik maken van compensatiestrategieën die wél mogelijk zijn.
- Proefschrift incl. presentatie onderzoek.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio Het Loo Erf, Amsterdam UMC, locatie VUmc, Koninklijke Kentalis
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG, Visio Foundation
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 5 jaar, 4 maanden
- **Project-kerngroep:** Annette Bootsma (project-manager) annettebootsma@visio.org, Ton Roelofs (projectleider Visio) en Ruth van Nispen (projectleider Amsterdam UMC, locatie Vumc) Promovendus: Esther Veenman

Meer informatie

[Lees meer over dit project op ZonMw](#)

Overige projecten

Auditief profiel

Samenvatting

Het gehoor is voor mensen met een visuele beperking heel belangrijk. Geluid is voor blinde mensen noodzakelijk om zich op straat te oriënteren en informatie te verzamelen over de ruimte buiten het bereik van de witte stok. Ook gebruiken ze het in sociale relaties. De menselijke stem is nodig om anderen te herkennen en hun gevoelens in te schatten. Uit studies over de auditieve waarneming van blinde mensen komen zowel verbeterde als verminderde vaardigheden naar voren, vergeleken met zienden. Een beter begrip van de auditieve vaardigheden van een cliënt met een visuele beperking kan helpen bij het vormgeven van een revalidatietraject op maat en het stellen van realistische doelen. Zo kan de cliënt zijn auditieve vaardigheden maximaal leren benutten om het verlies van visuele informatie te compenseren.

Resultaten en impact

- Onder andere een meetinstrument om de auditieve waarneming van blinde en slechtziende mensen via computertests in kaart te brengen. Verschillende tests vormen samen de eerste versie van het Auditief Profiel.
- Een initiële versie van het auditief profiel.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Technische Universiteit Eindhoven, Universiteit Antwerpen, Université Catholique de Louvain, Radboud Universiteit Nijmegen, Koninklijke Visio, Bartiméus, De Markgrave en Koninklijke Kentalis
- **Financiering:** ZonMw InZicht
- **Start:** 2019
- **Looptijd:** 5 jaar
- **Projectleider:** Herbert Peremans, rtap@bartimeus.nl

Meer informatie

[Lees meer over dit project op ZonMw](#)

Boeien en binden

Bevorderen van het duurzaam boeien en binden van personeel doelgroep ZEMVB

Samenvatting

Mensen met (Z)EVMB zijn extra kwetsbaar, omdat deze kwaliteit van ondersteuning door professionals, ouders en andere naasten sterk gerelateerd is aan hun kwaliteit van bestaan. Kennis en ervaring van alle betrokken professionals, én unieke kennis en ervaring vanuit naasten is onontbeerlijk om vorm te geven aan individueel afgestemde ondersteuning. Voldoende personeel én continuïteit is nodig voor een goede samenwerking en voor het door en door kennen van de persoon zodat ondersteuning aangepast kan worden aan de individuele behoeften en wensen van de persoon met (Z)EVMB.

Resultaten en impact

- Het project draagt bij aan de duurzame inzet van professionals binnen de ondersteuning van mensen met (Z)EVMB door een digitale applicatie op te leveren voor organisaties die ingezet kan worden op individueel, team en organisatieniveau om professionals te boeien en te binden en strategieën hiertoe te evalueren.
- Informatie op individueel, team- en organisatieniveau.
- Ontwikkeling digitale applicatie.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Rijksuniversiteit Groningen, Koninklijke Visio
- **Financiering:** RUG
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 3 jaar
- **Projectleider:** Miranda Marijnissen, mirandamarijnissen@visio.org

Decline in function, now what?

Samenvatting

Het onderzoeken van de impact als het functioneren van mensen met een verstandelijke en visuele beperking achteruit gaat.

Resultaten en impact

- Kennis ophalen over de impact bij het verlies van functies.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** VU, Stichting Ons TweedeThuis, Protestantse Theologische Universiteit
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2022
- **Looptijd:** 2 jaar, 8 maanden
- **Projectleider:** Jacqueline Looijen, psterkenburg@bartimeus.nl

De VQL-6: 6-item vragenlijst visueel gerelateerde kwaliteit leven

Een auto-anamnese voor een potentiële behoefte aan extra zorg

Samenvatting

Belemmeringen die mensen met een oogziekte dagelijks ervaren, kunnen hun kwaliteit van leven verminderen. Objectieve metingen van het zicht, zoals metingen van gezichtsscherpte of gezichtsveld, geven maar beperkte aanwijzingen hiervoor. Terwijl de zorg of een eventuele verwijzing naar andere zorgverleners in de keten wel op deze metingen wordt gebaseerd. De oogheekundige praktijk én de patiënt hebben baat bij een screenings-instrument om snel en betrouwbaar een potentiële behoefte aan aanvullende zorg te kunnen signaleren. Kan het diagnostisch instrument VQL-6 hierin een rol spelen? Dit project valideert de VQL-6 bij patiënten met hoornvliesaanandoeningen en patiënten met lensaanandoeningen.

Resultaten en impact

- Een gevalideerd anamnese-instrument voor het tijdig vaststellen van verminderde kwaliteit van leven.
- Tijdige verwijzing naar aanvullende zorg voor patiënten met oogheekundige aandoeningen en een betere ketenzorg voor deze groep.
- Implementatie van de VQL-6 in het elektronisch patiëntendossier van het UMCG en aansluitend in de polikliniek oogheekunde.
- Lagere belasting spreekuur.
- Verbetering ketenzorg.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, UMCG, Rijksuniversiteit Groningen, Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw, gesloten rondes expertisefunctie
- **Start:** 2021
- **Looptijd:** 3 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Ton Roelofs, tonroelofs@visio.org

Gefundeerde keuzes voor Delano

Klantreis ZEMB cliënt in beeld brengen

Samenvatting

In dit project wordt een klantreis van Delano (visueel meervoudig beperkte cliënt) uitgewerkt. Vandaaruit vinden we dan de momenten waarop diverse methoden en interventies beschikbaar zijn en toegepast worden, waar dan nog de (landelijke) keuzes gemaakt moeten worden. Door middel van sociale innovatie (betrekken van zorg-professionals) en het vormgeven van samen beslissen (met cliënt/mantelzorger) richten we een proces in voor de te maken keuzes.

Resultaten en impact

- Houvast en richting aan het werk voor professionals om vanuit dezelfde taal en afspraken aan te sluiten bij de hulpvragen van de cliënt en het cliëntsysteem.
- Een ingericht proces waarmee we overeenstemming en besluitvorming kunnen bereiken over een gedeelde, uniformere en toekomstbestendige portfolio aan interventies, methoden en leervormen voor de EMB-client.
- Overzicht/inzicht passende methodes klantreis Delano.
- Voorsorteren op mogelijk portfolio wat handvatten geeft in bewust bekwaam handelen.
- Kaders en criteria voor bewuste keuze voorkeursmethoden (blauwdruk).
- Start met domein overstijgende samenwerking incl. betrekken van cliënten.
- Klantreis Delano van 12 – 24 jaar.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Academische Werkplaats
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Nynke de Jong, nynkedejong@visio.org

Implementatie Methodisch werken Triple C

Samenvatting

Visio introduceert de Triple C-methodiek binnen Wonen en Dagbesteding om beter te voldoen aan de behoeften van cliënten met complexe gedragsproblematiek. Deze aanpak bevordert geestelijke gezondheid, vermindert probleemgedrag en incidenten, en stimuleert uniform werken met een gedeelde visie en scholing. De toegevoegde waarde wordt duurzaam geïntegreerd in werkprocessen en opleidingen.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:**
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2024
- **Looptijd:** 11 maanden
- **Projectleider:** Marja Everaers, marjaeveraers@visio.org

Implementatie Veilige auditieve omgeving

Samenvatting

De inrichting van de auditieve leefomgeving voor mensen met een visuele en verstandelijke beperking is een medebepalende factor voor stemming, emotie en gedrag. Onderzoek (Kirsten van den Bosch, 2015) toont aan dat een passende auditieve omgeving helpt bij het voorkomen van moeilijk verstaanbaar gedrag bij mensen met een verstandelijke beperking. De in het onderzoek opgedane inzichten bieden vernieuwingskansen voor de doelgroep van Bartiméus. Dit project richt zich dan ook op het implementeren van deze inzichten. Dit gebeurt door deze over te brengen aan begeleiders van de woon- en dagbestedingsgroepen waar mensen met een visuele en verstandelijke beperking verblijven. Zo kunnen zij bewust zorgdragen voor het inrichten van een veilig auditieve omgeving.

Resultaten en impact

- Voor de zorgprofessional is er een leer- en achtergrondmateriaal beschikbaar met onder andere een E-learning, ervaringsles en tipkaart.
- De zorgprofessional is in staat door middel van een signaleringslijst en formulier cliëntparticipatie te signaleren of de auditieve omgeving veilig is op cliënt- en teamniveau.
- De zorgprofessionals zijn in staat de auditieve omgeving op de locatie veiliger te maken met behulp van passende interventies/begeleidingsafspraken op groeps- en/of cliëntniveau.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Bartiméus
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 4 maanden
- **Projectleider:** Mischa Thiers-Danen, mdanen@bartimeus.nl

INTENSE – Innovative NeuroTEchNology for SociEty

Samenvatting

Het project ontwikkelt nieuwe hersen-implantaten om het leven van mensen te verbeteren die blind, doof of verlamd zijn, of epilepsie hebben.

Resultaten en impact

- Nieuwe fundamentele inzichten en oplossingen.
- Nieuwe producten en bedrijvigheid.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** KNAW, IMEC-OnePlanet, TNO-Holst centre, Strichting UTwente, Marchine2learn, AEMICS, Tiberion, Neurasmus, NeuroNexus etc
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 7 jaar
- **Projectleider:** Jan Koopman, jankoopman@visio.org

Kansen voor activering

Onderzoek werkbare elementen Active Learning

Samenvatting

Een grote groep mensen met een (zeer) ernstige verstandelijke meervoudige en visuele beperking maakt weinig fysiek contact met de nabije omgeving. Zij raken voorwerpen vrijwel nooit aan, onderzoeken niet of nauwelijks materialen in hun omgeving en zoeken amper fysiek contact met hun naaste of begeleider. Hierdoor missen zij informatie en hebben ze weinig regie over (en invloed op) hun eigen ervaringen. Koninklijke Visio en Bartiméus zetten regelmatig de interventie Active Learning in om deze mensen te activeren. Active Learning richt zich op de driehoek cliëntinteractie-omgeving. Er is nog weinig bekend over de impact van de verschillende onderdelen van de interventie. Om zicht te krijgen op de werkzame elementen, volgt dit project enkele cliënten tijdens een interventieperiode. De gegevens uit het onderzoek worden na analyse en interpretatie onder andere verwerkt in een aangepaste versie van de interventie.

Resultaten en impact

- Aanpassing van de Active Learning training en observatielijst.
- Publicatie van onderzoeksresultaten in een wetenschappelijk tijdschrift.
- Een herziende observatielijst en training.
- Wetenschappelijk onderbouwd artikel.
- Cliënt krijgt een doelgerichter en meer individueel afgestemd activeringsaanbod waardoor het fysieke contact met die nabije omgeving (voorwerpen, materialen en personen) zorgt voor meer plezier, een zinvolle invulling van een loze momenten.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Academische werkplaats EMB
- **Start:** 2022
- **Financiering:** Visio Foundation
- **Looptijd:** 3 jaar, 3 maanden
- **Projectleider:** Ingrid van Heel, ingridvanheel@visio.org

LACCS Goed leven

Implementatie LACCS (Lichamelijk welzijn, Alertheid, Contact, Communicatie en Stimulerende tijdsbesteding) voor ZEBM cliënten

Samenvatting

Binnen Visio Wonen & Dagbesteding (W&D) gaan meerdere locaties/groepen uit zowel de regio Noord, Midden als Zuid werken volgens het LACCS programma. Het LACCS programma helpt professionals in de zorg om een goed leven voor iedereen met ernstige verstandelijke of meervoudige beperkingen (EVMB) na te streven. Het LACCS programma biedt handvatten die je als begeleider in de zorg nodig hebt. In de huidige tijd gaat het niet alleen maar om het goed verzorgen van deze cliënten, maar heeft men aandacht voor kwaliteit van leven. Binnen het LACCS programma gaat het om vijf leefgebieden waarop het goed voor elkaar moet zijn voor een goed leven. Deze vijf leefgebieden zijn: lichamelijk welzijn, alertheid, contact, communicatie en stimulerende tijdsbesteding. Het werken volgens LACCS moet door alle medewerkers van betreffende locaties uitgevoerd en uitgedragen worden. Het dient verweven te zijn in alle werkprocessen rondom zorg en begeleiding van de cliënt en het

scholingsaanbod voor betreffende functies moet hierop aansluiten (een passend corporate curriculum). Er dient een visie en plan opgesteld te worden hoe de kennis rondom LACCS blijvend ontwikkeld wordt en hoe bij het verloop van medewerkers scholing van nieuwe medewerkers eruit komt te zien. De toegevoegde waarde van het LACCS programma voor cliënten en bewoners met naast een verstandelijke beperking ook een visuele beperking, moet in kaart gebracht worden en uitgelegd en toegepast kunnen worden door medewerkers.

Resultaten en impact

- Het uiteindelijke doel is dat alle medewerkers van de betreffende W&D locaties middels het werken volgens LACCS bijdragen aan een goed leven voor de cliënten met een visuele en verstandelijke beperking.
- Doorontwikkeling van bestaande E-learning LACCS.
- Een landelijke SoVisio LACCS-pagina.

- Ontwikkelen van praatpapier ter ondersteuning bij het goed leven gesprek.
- Blauwdruk voor goede borging.
- Een goed/verbeterd leven voor cliënten.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, De Geeter en Munstermann en Nedap Healthcare
- **Financiering:** ZonMw Expertisefunctie ZG & Visio Foundation
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar, 7 maanden
- **Projectleider:** Leandra Tiekstra, annemiekvangils-stikkelorum@visio.org

Leestraining homonieme hemianopsie

Samenvatting

Een van de meest gerapporteerde klachten bij gezichtsvelduitval na een beroerte is problemen bij het lezen. Mensen met homonieme hemianopsie hebben gezichtsvelduitval in de linker- of rechterhelft van het gezichtsveld, waarbij de uitval voor beide ogen gelijk is. Zij ervaren moeilijkheden als langzamer lezen, meer fouten maken, sneller moe worden en de tekst minder goed begrijpen. Dit project onderzoekt de effectiviteit van twee leestrainingen: 'Vistra' en 'Geroteerd lezen'. De onderzoekers vergelijken het effect van de trainingen ten opzichte van een controlegroep, maar vergelijken ook het effect van de trainingen onderling. Met een follow-up meting onderzoeken zij of eventuele effecten ook blijvend zijn. Het doel van het project is mensen met hemianopsie te helpen bij een keuze voor een training die bij hen past, zodat ze makkelijker kunnen lezen.

Resultaten en impact

- Vergroten kennis over leesproblemen bij hemianopsie en verbeteren revalidatiezorg.
- Effectmeting van beide leestrainingen voor mensen met hemianopsie.
- Onderbouwde kennis over de effectiviteit van beide leestrainingen.
- Meer inzicht in leesstrategieën van mensen met hemianopsie.
- Een implementatiestrategie met behulp van een bestaande e-learning-module en een aanvullende cursus.
- Uitvoeren van een literatuuronderzoek naar lezen met hemianopsie en bestaande interventies.
- Optimaliseren van Vistra op basis van literatuur, klinische ervaring en input van cliënten.
- Objectieve vergelijking van Vistra met de meest veelbelovende alternatieve interventie middels een RCT onder 90 cliënten.
- In kaart brengen van de doelgroep met hemianopsie

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Rijksuniversiteit Groningen
- **Financiering:** ZonMw Inzicht
- **Start:** 2019
- **Looptijd:** 5 jaar, 6 maanden
- **Projectleider:** Vanessa Buijnink, vanessabuijnink@visio.org

Onderzoek Spreekende Ogen

Een interventie om mensen met een zeer ernstige meervoudige beperking te leren werken met een oogbestuurde computer

Samenvatting

Dit project heeft als doel de zelfstandigheid van cliënten met een EMB te verhogen door middel van het aanleren van oogbestuurde computergebruik (eye-tracking). Resultaat is een interventie om het oogbestuurde computergebruik aan te leren bij cliënten waarbij er sprake is van een visuele beperking naast de EMB.

Resultaten en impact

- Duidelijkheid over de interventie “Spreekende Ogen”.
- Als blijkt dat het een zinvolle interventie is: Scholing ontwikkelen.
- Het schrijven van een artikel.
- Het Eye Tracker Assessment is mogelijk gemaakt op 4 locaties binnen Visio: fixatieduur, fixatienauwkeurigheid en de hoeveelheid afbeeldingen die een cliënt tegelijkertijd kan verwerken wordt nu goed in beeld gebracht ten gunste van (revalidatie) van cliënt.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 2 maanden
- **Projectleider:** Linda van Oevelen, lindaoevelen@visio.org

OptiVist

Samenvatting

Zorgprofessionals krijgen vaak onnauwkeurige, onbetrouwbare of beperkte informatie over de visuele vermogens van een cliënt met visuele beperkingen. Dat heeft invloed op de kwaliteit van de geleverde zorg. Het is vaak niet duidelijk welke specifieke aspecten van het gezichtsvermogen bij revalidatie moeten worden verbeterd. Dit project kent twee onderzoeks-trajecten. Het ene ontwikkelt een functionele zichtvoorspelling en training met behulp van virtual reality. Deze technologie vergt minder concentratie bij de cliënt en is gemakkelijker inzetbaar dan de huidige methoden. Het tweede traject werkt aan een test van visueel functioneren en perceptie bij kinderen met CVI. Dat gebeurt door het integreren van visuele, motorische vaardigheids- en gehoortesten. Het project laat jonge onderzoekers intersectoraal en multidisciplinair onderzoek doen, zodat zij in de toekomst nieuwe en betere oplossingen voor oogzorg en revalidatie kunnen realiseren.

Resultaten en impact

- Nieuwe en innovatieve tests om functionele visuele vaardigheden te beoordelen.
- Tools om deze vaardigheden binnen de revalidatie te trainen en uit te breiden.
- Betere en minder veeleisende testprocedures.
- Training.
- Inzicht in de functionele zicht-eisen van activiteiten in het dagelijks leven.
- Ontwerpen van tools om functionele zicht te testen, trainen en verbeteren.
- Toepassingen: evaluatie van functionele visiehelpmiddelen in de praktijk.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Otto von Guericke Universität Magdeburg (DE), City University of London (UK), Stichting Vrije Universiteit (NL), Feelspace GMBH (DE), Pettern Recognition Company GMBH (DE), Fondazione Istituto Italiano di Tecnologica (IT), International Paralympic Committee (DE), Region Hovedstaden (DK)
- **Financiering:** Europese Commissie, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2020
- **Looptijd:** 4 jaar, 7 maanden
- **Projectleider:** Aukje Snijders, aukjesnijders@visio.org

Selfcare4all

Vergroting selfcare aanbod

Samenvatting

In dit project wordt onderzocht wat het effect is van de huidige selfcare content op het kennisportaal van Visio. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre de doelgroep wordt bereikt en hoe dit bereik kan worden vergroot. Het project richt zich daarbij ook op hoe de informatie voor enkele specifieke doelgroepen (LVB, NAH, ouderen, jongeren) in alternatieve vorm kan worden aangeboden.

Dit project heeft als doel het selfcare aanbod beter te laten aansluiten op de behoeften van de doelgroep, en kent twee sporen: Door onderzoek inzicht verschaffen in de effectiviteit van het huidige aanbod en in de wensen van de huidige gebruikers. De resultaten hiervan vervolgens direct implementeren binnen de mogelijkheden die de huidige website biedt. Door onderzoek nagaan wat er aan aanbod nodig is (vorm en inhoud) om vier subgroepen van selfcare gebruik te kunnen laten maken: (licht) verstandelijke beperking, NAH, ouderen,

en jongeren. De resultaten waar mogelijk direct implementeren op bestaande infrastructuren en platforms, waar niet direct mogelijk een advies hoe deze geïmplementeerd kunnen worden.

Resultaten en impact

- Meer slechtziende en blinde mensen, met name uit de specifieke doelgroepen, kunnen gebruik maken van selfcare aanbod en daarmee antwoord krijgen op hun help- of hulpvraag. Het effect van de huidige selfcare content te meten.
- Inzicht in hoeverre het bereik onder de doelgroep kan worden vergroot, waarbij de focus op specifieke subgroepen.
- Desk research zelfzorg.
- Interviews met huidige gebruikers van het kennisportaal.
- Interviews met specifieke subdoelgroepen.
- Beeldvorming kennisportaal.
- Enquête met minimaal 100 respondenten (zijn er 384 geworden).
- Communicatiematerialen kennisportaal.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Robert Coppes Stichting, Oogvereniging, Maculavereniging
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 1 jaar, 3 maanden
- **Projectleider:** Meilissa Tibosch, meilissatibosch@visio.org

Stepped-care voor mensen met Leeftijdsgebonden Macula Degeneratie en Glaucoom

Samenvatting

Het opzetten en inrichten van zorg volgens stap 1 en 2 van het model van getrapte zorg voor de doelgroep mensen met LMD en glaucoom.

Resultaten en impact

- Het inrichten van de zorg volgens stap 1 en 2 van SC (stepped-care).
- Cliënten uit de doelgroep worden eerder passend geholpen (juiste zorg, op de juiste plek, op het juiste moment), zelfredzamer (laagdrempelig toegang tot bijvoorbeeld Kennisportaal) en zijn goed geïnformeerd over wat mogelijk/te verwachten is met behulp van laagdrempelige zorg visuele revalidatie.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio
- **Financiering:** Visio Foundation Nationaal
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 4 jaar
- **Projectleider:** Minke de Boer-Veldman, minkedeboer-veldman@visio.org

Treyescan

Methode voor verbetering kijkstrategie voor mensen met glaucoom

Samenvatting

Doel van het project is inzicht krijgen in het compenserend kijkgedrag van de cliënt door te kijken naar wat iemand wel of juist niet ziet, met behulp van een eyetracker. Hierdoor krijgt de cliënt zelf inzicht in het kijkgedrag en compensatiemogelijkheden en zijn er voor de ergotherapeut meer/betere aanknopingspunten voor het revalidatietraject. Er is reeds een methode/test ontwikkeld: Traffic Eye Scanning and Compensation Analyzer, waarbij met behulp van videobeelden in het verkeer ook interessepunten zijn aangemerkt. Met de eye-tracker wordt vervolgens gemeten hoe vaak en lang er naar deze punten wordt gekeken. In dit project wordt het kijkgedrag van normaalziende mensen vergeleken met die van mensen met gezichtsveldbeperkingen als gevolg van glaucoom. Het gaat dus om het valideren van een test die recent ontwikkeld is.

Resultaten en impact

- Inzicht hebben in verschillen in kijkgedrag tussen personen met glaucoom en personen zonder visuele beperking.
- Prototype Treyescan.
- Meten van controles.
- Meten van glaucoom cliënten.
- Analyseren resultaten.
- Schrijven publicatie.
- Inzichtelijke compensatie kijkgedrag voor mensen met glaucoom.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Amsterdam UMC
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2023
- **Looptijd:** 2 jaar
- **Projectleider:** Jan Koopman, jankoopman@visio.org

Voortgangsmetingen voor cliënten in Intensieve Revalidatie

Verbeteren doelmatigheid traject Intensieve Revalidatie

Samenvatting

Intensieve visuele revalidatietrajecten bij Visio Het Loo Erf zijn bedoeld voor mensen met (vaak complexe) hulpvragen. Hun revalidatietraject is hoog-intensief, multidisciplinair en omvat ongeveer 500 behandeluren over een doorlooptijd van meerdere maanden. Het doel van dit project is te komen tot passende voortgangsmetingen voor cliënten in intensieve visuele revalidatie. Deze metingen kunnen gebruikt worden om de doelmatigheid van de trajecten te bepalen én waar nodig te verbeteren.

Resultaten en impact

- Consensus over de wijze waarop de revalidatievoortgang van mensen binnen de intensieve visuele revalidatie te meten is.
- Inzicht in de persoonlijke en externe factoren die van invloed zijn op de revalidatievoortgang en hoe deze samenhangen met gekozen trajectparameters, zoals trajectduur, aard en hoeveelheid van benodigde zorg, intensiteit, et cetera.
- Structurele metingen van de revalidatievoortgang bij mensen die een intensief revalidatietraject doorlopen.
- Een methodiek van voortgangsmetingen.
- Verbeteren doelmatigheid traject intensieve revalidatie.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Amsterdam UMC
- **Financiering:** Visio Foundation, ZonMw Expertisefunctie ZG
- **Start:** 2021
- **Looptijd:** 4 jaar, 8 maanden
- **Projectleider:** Annette Bootsma, tonroelofs@visio.org

Zicht Op Goed Leven 2.0

Methodiek om kwaliteit van leven van een cliënt te vergroten

Samenvatting

Mensen met een visuele en verstandelijke beperking (VVB) zijn afhankelijk van hun omgeving (het cliëntsysteem) bij het realiseren van kwaliteit van leven. Het lopende project 'Zicht Op Goed Leven'(ZOGL) ontwikkelt een gelijknamige methodiek die de impact van de visuele beperking op de kwaliteit van leven van een cliënt in kaart brengt. Dit gebeurt op de gebieden lichamelijk welzijn, alertheid, contact, communicatie en stimulerende tijdsbesteding. De methodiek geeft inzicht op welke gebieden de kwaliteit van leven beter kan en ook hoe dat te realiseren is. Dit vervolgpriject onderzoekt de effectiviteit van ZOGL in de praktijk.

Resultaten en impact

- Inzet van een in de praktijk effectieve methodiek die het cliëntsysteem inzicht geeft hoe de kwaliteit van leven van een cliënt te verbeteren is.
- Daadwerkelijke verbetering van kwaliteit van leven bij mensen met een VVB op een of meer van de gemeten gebieden.
- Het cliëntsysteem heeft zicht op wat de impact is van de VVB op de kwaliteit van leven van hun naaste en kan hierop inspelen in hun benadering van de persoon én met aanpassingen in de omgeving.
- Een effectmeting van de ZOGL methodiek.
- Implementatie methodiek binnen Visio R&A VVB en het cliëntsysteem.
- Toename van kwaliteit van leven bij mensen met een visuele en verstandelijke beperking (VVB) op één of meer van de volgende gebieden: lichamelijk welzijn, alertheid, contact, communicatie en stimulerende tijdsbesteding.

Projectinfo

- **Betrokken partijen:** Koninklijke Visio, Bartiméus, Academische werkplaats EMB
- **Financiering:** ZonMw, Visio Foundation
- **Start:** 2021
- **Looptijd:** 4 jaar
- **Projectleider:** Cynthia Oh, cynthiaoh@visio.org